

На основу члана 150. став 3, члана 152. став 5. члана 153. став 4, члана 166. став 2. и чл. 167, 168. и 265. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10 и 57/11),

Управни одбор Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије доноси

ПРАВИЛНИК О СЕРТИФИКАЦИЈИ ВАЗДУХОПЛОВА НА КОЈЕ СЕ НЕ ПРИМЕЊУЈЕ ДЕО-21

Предмет овог правилника

Члан 1.

Овим правилником уређују се услови за сертификацију ваздухоплова који су наведени у Анексу II Уредбе Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 216/2008 од 20. фебруара 2008. године о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и оснивању Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја, као и са њима повезаних ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине.

Овим правилником уређују се и услови за сертификацију ваздухоплова који не спадају у велике ваздухоплове, не користе се у јавном авио-превозу и немају потврду о типу коју је издала или признала Европска агенција за безбедност ваздушног саобраћаја (у даљем тексту: *EASA*)

Овим правилником уређују се и услови за издавање дозволе за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за пројектовање и организацијама за производњу ваздухоплова из ст. 1. и 2. овог члана.

Значење појединих појмова у овом правилнику

Члан 2.

Поједини појмови који се користе у овом правилнику имају следеће значење:

1) Појам „велики ваздухоплов“ означава авион чија максимална маса на полетању (*МТОМ*) прелази 5.700 kg или хеликоптер с више мотора;

2) Појам „Део-21“ (*Part-21*) означава захтеве и поступке за сертификацију ваздухоплова и с њима повезаних производа, делова и уређаја и одобравање организација за пројектовање и производњу, који су садржани у Анексу Уредбе Комисије (ЕЗ) бр. 1702/2003 од 24. септембра 2003. године којом се утврђују правила за извршење за сертификацију ваздухоплова и са њима повезаних производа, делова и уређаја, у области пловидбености и заштите животне средине, као и за одобравање организација за пројектовање и организација за производњу. Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1702/2003 преузета је у законодавство Републике Србије Правилником о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање („Службени гласник РС“, број 2/11);

3) Појмови „дозвола за обављање делатности организације за производњу” и „дозвола за обављање делатности организације за пројектовање” означавају дозволу за обављање ваздухопловно-техничке делатности која се издаје организацији за производњу, односно организацији за пројектовање;

4) Појам „надлежни орган“ означава Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије.

5) Појам „Национални Део-21“ означава Прилог овог правилника, који садржи услове које морају да испуне подносиоци захтева за издавање сертификата, као и имаоци сертификата који се издају на основу овог правилника;

6) Појам „одобрена организација“ означава организацију којој је издата дозвола за обављање одређене ваздухопловно-техничке делатности;

7) Појам „Основна уредба“ који се користи у Прилогу овог правилника, означава Уредбу Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 216/2008 од 20. фебруара 2008. године о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и оснивању Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја, којом се укидају Упутство Савета 91/670/ЕЕЗ, Уредба (ЕЗ) бр. 1592/2002 и Упутство 2004/36/ЕЗ. Основна уредба је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја („Службени гласник РС”, број 68/10);

8) Појам „сертификација“ подразумева поступак провере да ли производ или организација испуњавају прописане услове, као и издавање сертификата, дозволе, потврде или друге исправе којом се то потврђује;

9) Појам „Чикашка конвенција“ који се користи у Прилогу овог правилника означава Конвенцију о међународном цивилном ваздухопловству и Анексе уз Конвенцију, која је потписана у Чикагу 7. децембра 1944. године.

Услови

Члан 3.

Овим правилником уређују се услови за:

- издавање потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу и промене наведених потврда;
- издавање одобрења пројекта поправки;
- идентификовање производа, делова и уређаја;
- сертификацију извесних делова и уређаја;
- одобравање организација за пројектовање;
- одобравање организација за производњу;
- издавање налога за пловидбеност за које ЕАSА није надлежна;
- издавање потврде о пловидбености;
- издавање ограничене потврде о пловидбености;

Услови из става 1. овог члана дати су у Прилогу (Национални Део-21) који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Обрасци аката из става 1. овог правилника дати су у Додацима 1-9 из Прилога овог правилника.

Престанак важења другог прописа

Члан 4.

Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о хомологацији ваздухоплова, мотора, елисе, падобрана, балона, змаја и опреме ваздухоплова („Службени лист СФРЈ“, број 54/88).

Ступање на снагу

Члан 5.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Бр. 1/0-01-0004/2011-0006

У Београду, 25. августа 2011. године

УПРАВНИ ОДБОР

Председник

Милутин Мркоњић

Прилог

(Национални Део-21)

УСЛОВИ КОЈЕ МОРАЈУ ДА ИСПУНЕ ПОДНОСИОЦИ ЗАХТЕВА ЗА ИЗДАВАЊЕ СЕРТИФИКАТА И ИМАОЦИ СЕРТИФИКАТА

ОДЕЉАК А ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

21А.1 Област примене

Овај прилог садржи опште одредбе о правима и обавезама подносиоца захтева и имаоца сертификата који се издају у складу са овим правилником.

21А.2 Радње лица која нису имаоци сертификата или подносиоци захтева за издавање сертификата

Радње и обавезе које мора да испуни подносилац захтева или ималац сертификата за одређени производ, део или уређај може, у његово име, да испуни друго физичко или правно лице, ако подносилац захтева или ималац сертификата докаже да је закључио уговор с тим лицем којим се гарантује да ће се обавезе имаоца сертификата правилно испуњавати.

21А.3 Откази, грешке у раду и кварови

(а) Систем за прикупљање, испитивање и анализу података. Ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења пројекта већих поправки или другог одобрења за које се сматра да је издато у складу са овим правилником мора да има успостављен одговарајући систем за прикупљање, испитивање и анализу извештаја и података који се односи на отказе, грешке у раду и кварове или друге догађаје који проузрокују или могу да проузрокују негативне последице по континуирану пловидбеност производа, дела или уређаја обухваћених потврдом о типу, ограниченом потврдом о типу, додатном потврдом о типу, одобрењем пројекта већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за које се сматра да је издато у складу са овим правилником.

(б) Обавештавање Директората

1. Ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења пројекта већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да је издато у складу са овим правилником мора да обавести Директорат о отказу, грешци у раду, квару или сваком другом догађају који му је познат и који је у вези је са производом, делом или уређајем који су обухваћени потврдом о типу, ограниченом потврдом о типу, додатном потврдом о типу, одобрењем пројекта већих поправки или другим одговарајућим одобрењем за које се сматра да је издато у складу са овим правилником, а који има или би могао да има за последицу стање опасно по безбедност.

2. Обавештења се подnose у облику и на начин који одреди Директорат, што пре, а најкасније 72 сата од утврђивања стања опасног по безбедност, изузев ако посебне околности то спречавају.

(ц) Испитивање пријављених догађаја

1. Ако је догађај који је пријављен према ставу (б) ове тачке или према тачкама 21А.129(ф)(2) или 21А.165(ф)(2) овог прилога, резултат недостатка у пројекту или производњи, ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења пројекта већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да је издато у складу са овим правилником (по потреби и произвођач), испитују разлог због којег је дошло до недостатка и обавештавају Директорат о резултатима испитивања и корективним мерама које се предузимају или предлажу да би се недостатак отклонио.

2. Ако Директорат сматра да је потребно предузети одговарајуће мере за отклањање недостатка, ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења пројекта већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да је издато у складу са овим правилником (по потреби и произвођач), мора Директорату да достави одговарајуће податке.

21А.3Б Налог за пловидбеност

(а) Налог за пловидбеност означава документ који издаје или прихвата Директорат и којим се одређују мере које морају да се предузму на ваздухоплову да би се поново достигао прихватљив ниво безбедности, ако докази указују да би у супротном ниво безбедности ваздухоплова био угрожен.

(б) Директорат издаје налог за пловидбеност ако:

1. утврди да на ваздухоплову постоји стање опасно по безбедност које је последица недостатка на ваздухоплову или мотору, елиси, делу или уређају који је у њега уграђен;

2. такво стање вероватно постоји или може да настане и на неком другом ваздухоплову.

(ц) Ако Директорат издаје налог за пловидбеност да би се отклонило стање опасно по безбедност из става (б) ове тачке или захтева инспекцијски преглед, ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења пројекта већих поправки или другог одговарајућег одобрења за које се сматра да је издато у складу са овим правилником, дужан је да:

1. предложи одговарајуће корективне мера или инспекцијске прегледе, или и једно и друго, и да детаље ових предлога поднесе Директорату на одобрење;

2. ако Директорат одобри предлог из подтачке 1. овог става, да га учини доступним свим познатим корисницима или власницима производа, дела или уређаја а, на захтев и другог лица од кога се захтева да се придржава налога за пловидбеност – и одговарајуће описне податке и упутства за примену.

(д) Налог за пловидбеност садржи најмање следеће податке:

1. опис стања опасног по безбедност,
2. идентификацију предметног ваздухоплова,
3. мере које се захтевају,
4. рок за испуњење мера,
5. датум ступања на снагу.

21А.4 Усклађивање пројектовања и производње

Сваки ималац потврде о типу, ограничене потврде о типу, додатне потврде о типу, одобрења промене пројекта типа или одобрења пројекта поправки, по потреби, сарађује са организацијом за производњу да би омогућио:

- (а) задовољавајућу усклађеност пројектовања и производње, као што се то захтева у тачки 21А.122, у тачки 21А.133 или у тачки 21А.165(ц)(2) овог прилога;
- (б) правилну подршку континуираној пловидбености производа, дела и уређаја.

ОДЕЉАК Б ПОТВРДА О ТИПУ И ОГРАНИЧЕНА ПОТВРДА О ТИПУ

21А.11 Област примене

Овај одељак уређује поступак по коме се издају потврде о типу за производе и ограничене потврде о типу и ближе уређују права и обавезе подносилаца захтева и ималаца ових сертификата.

21А.13 Овлашћење за подношење захтева

Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21А.14 овог прилога, овлашћено је да захтева издавање потврде о типу или ограничене потврде о типу према условима из овог одељка.

21А.14 Доказивање оспособљености

(а) Организација која подноси захтев за издавање потврде о типу или ограничене потврде о типу доказује своју оспособљеност поседовањем дозволе за обављање делатности организације за пројектовање коју је издао Директорат према Одељку Ј овог прилога.

(б) Изузетно од става (а) ове тачке, као доказ о оспособљености сматра се и сагласност Директората, дата на предлог подносиоца захтева, за примену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослед активности који су потребни за усклађивање са овим правилником, ако је производ:

1. ултралаки ваздухоплов или жирокоптер, врло лаки ваздухоплов или жирокоптер, једрилица или моторна једрилица, балон, и ваздушни брод; или

2. ваздухоплов који испуњава следеће услове:

(i) има један клипни мотор, атмосферски, максималне снаге на полетању (*МТОР*) до 250 коњских снага (186,4 kW),

(ii) има конвенционалну конфигурацију,

(iii) има конвенционални материјал и структуру,

(iv) опремљен је само за летење по правилима за визуелно летење, у условима у којима се не очекује залеђивање,

(v) има највише четири седишта, укључујући и пилотско, чија максимална маса на полетању не прелази 1361 kg (3000 lb),

(vi) има кабину која није под притиском,

(vii) нема серво подршку команди,

(viii) намењен је за основне акробатске летове ограничене на +6/-3g;

21А.15 Захтев

(а) Захтев за издавање потврде о типу и ограничене потврде о типу подноси се у облику и на начин који одреди Директорат.

(б) Уз захтев за издавање потврде о типу или ограничене потврде о типу за ваздухоплове прилажу се аксонометријски цртеж ваздухоплова и претходни основни подаци, укључујући предложене оперативне карактеристике и ограничења.

(ц) Уз захтев за издавање потврде о типу за мотор или елису прилажу се општи склопни цртеж, опис пројектних карактеристика, оперативне карактеристике и предложена оперативна ограничења мотора или елисе.

21A.16A Правила о пловидбености

1. Према члану 19. Основне уредбе, ЕАСА издаје правила о пловидбености (кодове пловидбености), којима се доказује усклађеност производа, делова и уређаја са основним условима за пловидбеност из Анекса I Основне уредбе. Ови сертификациони захтеви довољно су детаљни и специфични да подносиоцима захтева укажу на услове за издавање потврде.

2. За ваздухоплове из Анекса II тач. (ц),(е),(ф),(г) и (ј) Основне уредбе примењују се следећа правила о пловидбености:

- CAP 482 - *British Civil Airworthiness Requirements Section S - Small Light Aeroplanes*;
- CAP 643 - *Light Gyroplanes*;
- CAP 659 - *Amateur Built Aircraft*.

21A.16B Посебни услови

(а) Директорат прописује посебне, детаљне техничке спецификације за производ, под називом „посебни услови”, кад правила о пловидбености не садрже одговарајуће стандарде безбедности за производ из разлога што:

1. производ има нова или неубичајена својства у односу на праксу пројектовања на којој су заснована важећа правила о пловидбености; или
2. предвиђена намена производа није конвенционална; или
3. искуства са сличним производима у употреби или производима који имају слична пројектна својства показују да би могло да наступи стање опасно по безбедност.

(б) Посебни услови садрже стандарде безбедности које Директорат сматра потребним да се успостави ниво безбедности који је еквивалентан нивоу безбедности из важећих правила о пловидбености.

21A.17 Основа за сертификацију типа

(а) За издавање потврде о типу или ограничене потврде о типу објављује се основа за сертификацију типа која се састоји од:

1. важећих правила о пловидбености које је одредио Директорат и која важе на дан подношења захтева, изузев ако:

- (i) Директорат друкчије не одреди; или
- (ii) подносилац захтева не одлучи да се усклади са накнадно усвојеним променама или се то захтева у ставовима (ц) и (д) ове тачке;

2. свих посебних услова који се захтевају у тачки 21A.16B(a) овог прилога.

(б) Захтев за издавање потврде о типу важи три године, изузев ако подносилац захтева, у време подношења захтева, не докаже да је за његов производ потребан дужи период за пројектовање, развој и испитивање, а Директорат то одобри.

(ц) Ако потврда о типу није издата или је јасно да неће бити издата у року који је прописан у ставу (б) ове тачке, подносилац захтева може да:

1. поднесе нови захтев за издавање потврде о типу и да се придржава одредаба из става (а) ове тачке које важе за првобитан захтев;

2. затражи продужење важења првобитног захтева и усклади се с правилима о пловидбености која су важила на датум који он изабере, а који не може да претходи датуму издавања потврде о типу, у року који је у ставу (б) ове тачке утврђен за првобитан захтев.

(д) Ако подносилац захтева одлучи да се усклади са промењеним правилима о пловидбености која су ступила на снагу после подношења захтева за издавање потврде о типу, он мора да се усклади и са свим другим променама које Директорат сматра непосредно повезаним с њима.

21A.18 Одређивање одговарајућих захтева за заштиту животне средине и сертификационих захтева

Захтеви у погледу буке који се узимају у обзир при издавању потврде о типу ваздухоплова прописани су у Анексу 16, Свеска I, Део II Чикашке конвенције

21A.19 Промене због којих је потребна нова потврда о типу

Свако физичко или правно лице које предложи промену производа мора да захтева издавање нове потврде о типу, ако Директорат сматра да је промена пројекта, снаге, потиска или масе таква да је потребно да се детаљно испита усклађеност са важећом основом за сертификацију типа.

21A.20 Усклађеност са основом за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине

(а) Подносилац захтева за издавање потврде о типу или ограничене потврде о типу мора да докаже усклађеност с важећим основама за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине и да Директорату представи средства којима је усклађеност доказана.

(б) Подносилац захтева даје изјаву да је доказао усклађеност са свим важећим основама за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине.

(ц) Ако подносилац захтева има одговарајућу дозволу за обављање делатности организације за пројектовање, изјава из става (б) ове тачке даје се према Одељку J овог прилога.

21A.21 Издавање потврде о типу

Подносилац захтева има право да му Директорат изда потврду о типу за производ ако:

(а) докаже своју оспособљеност сагласно тачки 21A.14 овог прилога;

(б) приложи изјаву наведену у тачки 21A.20(б) овог прилога;

(ц) докаже да:

1. је производ који треба да се сертификuje усклађен са важећом основом за сертификацију типа и важећим захтевима за заштиту животне средине одређеним према тач. 21A.17 и 21A.18 овог прилога;

2. су услови у погледу пловидбености који нису испуњени надокнађени елементима који пружају еквивалентан ниво безбедности;

3. производ нема особине или карактеристике због којих није безбедан за коришћење за које се захтева сертификација;

4. је подносилац захтева за издавање потврде о типу изричито изјавио да ће се придржавати захтева из тачке 21A.44 овог прилога.

(д) када је реч о потврдама о типу за ваздухоплов – да је за мотор или елису или и једно и друго, ако су уграђени у ваздухоплов, издата или потврђена потврда о типу према Делу-21 или према овом правилнику.

21A.23 Издавање ограничене потврде о типу

За ваздухоплов који не испуњава услове из тачке 21A.21(ц) овог прилога, подносилац захтева има право да му Директорат изда ограничену потврду о типу, ако:

1. се усклади с важећом основом за сертификацију типа са ограничењима које одређује Директорат и која гарантују одговарајући ниво безбедности у вези с предвиђеном наменом ваздухоплова и захтевима за заштиту животне средине;

2. изричито изјави да ће поступати сагласно тачки 21A.44 овог прилога.

21A.31 Пројекат типа

(а) Пројекат типа састоји се од:

1. техничких планова и спецификација, списка техничких планова и спецификација потребних за утврђивање конфигурацијских и пројектних својстава производа који доказују да је производ усклађен с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтевима за заштиту животне средине;

2. података о материјалима, поступцима и начинима производње и склапања производа који су потребни да се омогући усклађеност производа;

3. одобрене секције о ограничењима пловидбености у оквиру упутстава за континуирану пловидбеност, као што је одређено у важећим правилима о пловидбености;

4. свих других података који су потребни да би се поређењем утврдила пловидбеност, ниво буке, испуштање горива и емисија издувних гасова (према потреби) свих накнадних производа истог типа.

(б) Сваки пројекат типа означава се на одговарајући начин.

21A.33 Провере и испитивања

(а) Подносилац захтева мора да спроведе све потребне провере и испитивања да би доказао усклађеност с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтевима за заштиту животне средине.

(б) Пре сваког испитивања које је предвиђено у ставу (а) ове тачке подносилац захтева мора да утврди:

1. за пробни узорак:

(i) да су материјали и поступци на одговарајући начин усклађени са спецификацијама за предложени пројекат типа;

(ii) да су делови производа на одговарајући начин усклађени са техничким плановима у предложеном пројекту типа;

(iii) да су производни поступци, конструкција и склапање на одговарајући начин усклађени са онима који су наведени у предложеном пројекту типа;

2. да сва опрема за испитивање и сви мерни уређаји који се користе одговарају потребама испитивања и да имају одговарајући опсег мерења.

(ц) Подносилац захтева дужан је да Директорату омогући да спроведе све врсте испитивања која су потребна да се провери усклађеност са ставом (б) ове тачке.

(д) Подносилац захтева дужан је да Директорату омогући да прегледа све извештаје и спроведе било коју инспекцију, као и да изведе пробни лет или проверу на земљи или да им присуствује, ради провере ваљаности изјаве о усклађености коју је подносилац захтева поднео према тачки 21А.20(б) овог прилога и утврђивања да производ нема особине или карактеристике због којих није безбедан за коришћење за које се захтева сертификација.

(е) За испитивања која спроводи или којима присуствује Директорат према ставу (д) ове тачке:

1. подносилац захтева прилаже Директорату изјаву којом потврђује да је усклађен са ставом (б) ове тачке;

2. од тренутка кад се докаже усклађеност са ставом (б) ове тачке до тренутка кад се Директорату предложи испитивање, на производу, делу или уређају не смеју да се обаве никакве промене повезане са испитивањем које би утицале на изјаву о усклађености.

21А.35 Пробни летови

(а) Пробни летови ради издавања потврде о типу одвијају се према условима које одреди Директорат.

(б) Подносилац захтева мора да изведе пробне летове које Директорат сматра потребним:

1. да би се утврдила усклађеност с важећом основом за сертификацију типа и важећим захтевима за заштиту животне средине;

2. да би се, утврдило да ли постоји оправдано уверење да су ваздухоплов, његови делови и уређаји поуздани и да исправно раде.

(ц) Пробни летови прописани у ставу (б)(2) ове тачке обухватају:

1. за ваздухоплове са уграђеним турбинским моторима који до сада нису коришћени ни на једном ваздухоплову који има потврду о типу – најмање 300 сати рада, са моторима који су усклађени са потврдом о типу;

2. за све остале ваздухоплове – најмање 150 сати рада.

21А.41 Потврда о типу

Сматра се да потврда о типу и ограничена потврда о типу садрже:

- пројекат типа,
- оперативна ограничења,
- листу података о пловидбености и емисијама,
- важећу основу за сертификацију типа и захтеве за заштиту животне средине, с којима Директорат утврђује усклађеност и

- друге услове или ограничења који су прописани за производ у важећим сертификационим захтевима и захтевима за заштиту животне средине.

Поред тога, и потврда о типу и ограничена потврда о типу за ваздухоплов, садржи и листу података о буци уз потврду о типу. Листа података уз потврду о типу за мотор садржи евиденцију о усклађености у погледу емисије.

21A.44 Обавезе имаоца потврде

Ималац потврде о типу или ограничене потврде о типу дужан је да:

(а) испуњава обавезе предвиђене у тач. 21A.3, 21A.3Б, 21A.4, 21A.55, 21A.57 и 21A.61 овог прилога и да у те сврхе непрекидно буде усклађен са захтевима из тачке 21A.14 овог прилога;

(б) наведе ознаке на начин који је описан у Делу –21, Одељак Q.

21A.47 Преносивост

Потврда о типу или ограничена потврда о типу може да се пренесе само на физичко или правно лице које је способно да преузме обавезе према тачки 21A.44 овог прилога и у те сврхе је доказало своју оспособљеност по мерилима из тачке 21A.14. овог прилога.

21A.51 Важење потврде

(а) Потврда о типу и ограничена потврда о типу важе неограничено време. Оне остају да важе под условом:

1. да ималац потврде испуњава услове из овог правилника;

2. да се ималац потврде не одрекне потврде или да потврда није стављена ван снаге.

(б) После одрицања или стављања ван снаге, потврда о типу и ограничена потврда о типу враћају се Директорату.

21A.55 Вођење евиденције

Ималац потврде о типу или ограничене потврде о типу дужан је да чува све значајне пројектне податке, планове и извештаје са испитивања, укључујући документацију о прегледима испитиваног производа, тако да они буду на располагању Директорату, и да омогући приступ подацима који су потребни за обезбеђивање континуиране пловидбености и усклађеност производа с важећим захтевима за заштиту животне средине.

21A.57 Приручници

Ималац потврде о типу или ограничене потврде о типу израђује, чува и ажурира приручнике чије постојање захтевају важећа основа за сертификацију типа и захтеви за заштиту животне средине за производ и да Директорату, на његов захтев, предаје њихове копије.

21A.61 Упутства за континуирану пловидбеност

(а) Ималац потврде о типу или ограничене потврде о типу доставља сваком познатом власнику једног или више ваздухоплова, мотора или елисе, при испоруци или издавању прве потврде о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, најмање један потпуни комплет упутстава за континуирану пловидбеност који садржи

описне податке и упутства за реализацију, припремљен према важећој основи за сертификацију, а после тога, на захтев, ова упутства чини доступним сваком лицу које мора да испуни било који услов из упутстава. Неки приручници или делови упутстава за континуирану пловидбеност који се односе на ремонт (обнову) или друге врсте великих радова одржавања могу да постану доступни и касније, пошто је производ пуштен у употребу, али морају да постану доступни пре него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или потребне сате/циклусе рада.

(б) Промене упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа и, на захтев, свим лицима која морају да се ускладе с њима. Директорату се подноси програм у коме се приказује на који начин се расподељују промене упутстава за континуирану пловидбеност.

(ОДЕЉАК Ц - НЕ ПРИМЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЕЉАК Д ПРОМЕНЕ ПОТВРДЕ О ТИПУ И ОГРАНИЧЕНЕ ПОТВРДЕ О ТИПУ

21А.90 Област примене

Овај одељак уређује поступак по коме се одобравају промене пројекта типа и потврде о типу и ближе одређују права и обавезе подносилаца захтева и ималаца одобрења. У овом одељку позивање на „потврду о типу” односи се и на потврду о типу и ограничену потврду о типу.

21А.91 Класификација промене пројекта типа

Промене пројекта типа могу бити мање и веће. „Мања промена” је промена која нема већи утицај на масу, положај тежишта, издржљивост структуре, поузданост, оперативна својства, буку, испуштање горива, емисију гасова или друга својства које утичу на пловидбеност производа. Не дирајући у примену тачке 21А.19 овог прилога, све друге промене, према овом одељку, јесу „веће промене”. Веће и мање промене одобравају се према тачки 21А.95 или тачки 21А.97 овог прилога, у зависности о којима је реч, и идентификују на одговарајући начин.

21А.92 Овлашћење за подношење захтева

(а) Само ималац потврде о типу може да захтева одобрење веће промене пројекта типа по овом одељку; сви други подносиоци захтева за већу промену пројекта типа подnose захтев према Одељку Е овог прилога.

(б) Свако физичко или правно лице може да захтева одобравање мање промене пројекта типа по овом одељку.

21А.93 Захтев

Захтев за одобрење промене пројекта типа подноси се у облику и на начин који одреди Директорат и садржи:

(а) опис промене који одређује:

1. све делове пројекта типа и одобрене приручнике на које промена утиче;

2. сертификационе захтеве и захтеве за заштиту животне средине с којима, према тачки 21A.101 овог прилога, пројектована промена мора да буде усклађена;

(б) одређивање било којих испитивања која су потребна за доказивање усклађености промењеног производа са важећим сертификационим захтевима и захтевима за заштиту животне средине.

21A.95 Мање промене

Мање промене пројекта типа класификује и одобрава:

(а) Директорат; или

(б) одговарајуће одобрена организација за пројектовање, сагласно поступку с којим се сагласио Директорат.

21A.97 Веће промене

(а) Подносилац захтева за одобрење веће промене дужан је да:

1. Директорату достави доказе са свим потребним описним подацима који треба да буду укључени у пројекат типа;

2. докаже да је промењени производ сагласан важећим сертификационим захтевима и захтевима за заштиту животне средине који су наведени у тачки 21A.101 овог прилога;

3. изјави да је доказао усклађеност с важећом основом за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине и да Директорату достави чињенице на којима се та изјава заснива;

4. изда изјаву из става (а)(3) ове тачке, према Одељку Ј овог прилога, ако има одговарајућу дозволу за обављање делатности организације за пројектовање;

5. се усклади са тачком 21A.33 и, према потреби, са тачком 21A.35 овог прилога.

(б) Одобрење веће промене пројекта типа ограничено је на оне специфичне конфигурације пројекта типа на који се промена односи.

21A.101 Одређивање сертификационих захтева и захтева за заштиту животне средине

(а) Подносилац захтева за промену потврде о типу мора да докаже да је промењени производ усклађен с правилима о пловидбености (кодовима пловидбености, *airworthiness code*) која се примењују на промењени производ и која важе на дан подношења захтева за промену, као и с важећим захтевима за заштиту животне средине који су одређени у тачки 21A.18 овог прилога.

(б) Изузетно од става (а) ове тачке, подносилац захтева може да докаже да је промењени производ усклађен с претходном променом правила о пловидбености одређеним у ставу (а) ове тачке и сваким сертификационим захтевом који Директорат сматра непосредно повезаним. Међутим, претходно промењено правило о пловидбености не сме да претходи одговарајућем правилу о пловидбености на које се позива потврда о типу. Подносилац захтева може да докаже усклађеност с претходном променом правила о пловидбености у било ком од следећих случајева:

1. промене које Директорат не сматра значајним. При одлучивању о томе да ли је промена значајна, Директорат разматра промену у контексту свих претходних значајних промена пројекта и повезаних промена важећих сертификационих захтева који су обухваћени потврдом о типу. Промене које испуњавају једно од следећих мерила аутоматски се сматрају значајним:

(i) општа конфигурација или начела пројектовања су промењени (нису задржани);
(ii) претпоставке које су коришћене за сертификацију производа који треба да се промени више нису важеће;

2. свака област, систем, део или уређај на које промена, по мишљењу Директората, не утиче.

3. свака област, систем, део или уређај на који промена утиче, а за које Директорат сматра да њихова усклађеност с правилима о пловидбености описаним у ставу (а) ове тачке не би битно утицала на ниво безбедности промењеног производа или не би имала смисла.

(ц) Подносилац захтева за промену на ваздухоплову (изузев хеликоптера) са масом од 2 722 *kg* (6 000 *lb*) или мање, или хеликоптера без турбине са масом од 1 361 *kg* (3 000 *lb*) или мање, може да докаже да је промењени производ усклађен са основом за сертификацију типа на коју се потврда о типу позива. Ако Директорат сматра да је промена у одређеној области значајна, он може да одреди усклађивање са променом основе за сертификацију типа на коју се потврда о типу позива и која важи на дан подношења захтева, као и са свим сертификационим захтевима које Директорат сматра непосредно повезаним, изузев ако Директорат сматра да усклађивање с наведеном променом или сертификационим захтевима не би битно утицало на ниво безбедности промењеног производа или не би имало смисла.

(д) Ако Директорат сматра да правила о пловидбености која важе на дан подношења захтева за промену не омогућавају одговарајуће стандарде у вези с предложеном променом, подносилац захтева мора да испуни све посебне услове (деталне техничке спецификације) и све промене ових посебних услова које су прописане у тачки 21А.16Б овог прилога, да би се омогућио ниво безбедности који је еквивалентан нивоу утврђеном у правилима о пловидбености која важе на дан подношења захтева за промену.

(е) Захтев за промену потврде о типу важи три године. Ако промена није одобрена или је јасно да неће бити одобрена у овом року, подносилац захтева може да:

1. поднесе нови захтев за промену потврде о типу и да се придржава одредаба из става (а) ове тачке које важе за првобитни захтев;

2. затражи продужење важења првобитног захтева и да се усклади са одредбама из става (а) ове тачке, према датуму који одабере подносилац захтева, а који не може да претходи датуму одобрења промене, у року који је одређен за првобитни захтев за промену у овом подставу.

21А.103 Издавање одобрења

(а) Подносилац захтева има право да му Директорат одобри већу промену пројекта типа ако:

1. приложи изјаву из тачке 21А.97(а)(3) овог прилога;

2. ако се докаже:

(i) да је промењени производ усклађен са важећим сертификационим захтевима и важећим захтевима за заштиту животне средине који су наведени у тачки 21А.101 овог прилога;

(ii) да се одредбе о пловидбености са којима није усклађен надокнађују елементима који пружају исти ниво безбедности;

(iii) да производ нема особине или карактеристике због којих није безбедан за коришћење за које се захтева одобрење.

(б) Мања промена пројекта типа одобрава се само према тачки 21А.95 овог прилога, ако се докаже да је промењени производ усклађен са одговарајућим сертификационим захтевима који су наведени у тачки 21А.101 овог прилога.

21А.105 Вођење евиденције

Подносилац захтева дужан је да поводом сваке промене чува све значајне пројектне податке, планове и извештаје о испитивању, укључујући документацију о испитивању промењеног производа, тако да они буду на располагању Директорату, и да омогући податке потребне за обезбеђивање континуиране пловидбености и усклађеност промењеног производа с важећим захтевима за заштиту животне средине.

21А.107 Упутства за пловидбеност

(а) Ималац одобрења мање промене пројекта типа доставља најмање један комплетан низ повезаних варијанти, ако постоје, упутстава за пловидбеност производа на коме се обавља мања промена, припремљених према важећој основи за сертификацију типа, свим познатим власницима једног или више ваздухоплова, мотора или елисе на које се мања промена односи, при испоруци производа или при издавању првог документа о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а после тога наведене варијанте упутстава, на захтев, чини доступним свим другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из наведених упутстава.

(б) Поред тога, промене наведених варијанти упутстава за пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа на коме је обављена мања промена, а на захтев и свим лицима која морају да се ускладе с наведеним упутствима.

21А.109 Обавезе

Ималац одобрења мање промене пројекта типа мора да преузме обавезе из тач. 21А.4, 21А.105 и 21А.107 овог прилога.

ОДЕЉАК Е ДОДАТНА ПОТВРДА О ТИПУ

21А.111 Област примене

Овај одељак уређује поступке по којима се одобравају веће промене пројекта типа, сходно поступцима за додатну потврду о типу, и ближе одређује права и обавезе подносилаца захтева и ималаца ових сертификата.

21А.112 Овлашћење за подношење захтева

Свако физичко или правно лице („организација”) које докаже или је у поступку доказивања оспособљености према тачки 21А.112Б овог прилога може да поднесе захтев за издавање додатне потврде о типу, према условима који су предвиђени у овом одељку.

21А.112Б Доказивање оспособљености

(а) Организација која подноси захтев за издавање додатне потврде о типу доказује своју оспособљеност поседовањем дозволе за обављање делатности организације за пројектовање коју је издала ЕАСА према Делу-21, Одељку Ј или поседовањем дозволе за обављање делатности организације за пројектовање коју је издао Директорат у складу са Одељком Ј овог правилника.

(б) Одступајући од става (а) ове тачке, као доказ о оспособљености сматра се и сагласност ЕАСА или Директората, дата на предлог подносиоца захтева, за примену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослед активности потребних за усклађивање с овим одељком.

21A.113 Захтев за издавање додатне потврде о типу

(а) Захтев за издавање додатне потврде о типу подноси се у облику и на начин који одреди Директорат.

(б) Захтев за издавање додатне потврде о типу садржи описе и идентификације које се захтевају у тачки 21A.93 овог прилога. Поред тога, захтев обухвата и доказ да су подаци на којима се заснивају наведене идентификације одговарајући, било на основу сопствених ресурса подносиоца захтева, било по договору са имаоцем потврде о типу која је издата према Делу-21 или према овом правилнику.

21A.114 Доказивање усклађености

Подносилац захтева за издавање додатне потврде о типу мора да буде усклађен са тачком 21A.97 овог прилога.

21A.115 Издавање додатне потврде о типу

Подносилац захтева је овлашћен да му Директорат изда додатну потврду о типу:

- (а) ако је усклађен са условима из тачке 21A.103(а) овог прилога;
- (б) ако докаже своју оспособљеност сагласно тачки 21A.112Б овог прилога;
- (ц) ако је према тачки 21A.113(б) овог прилога закључио уговор с имаоцем потврде о типу која је издата према Делу-21 или према овом правилнику, и

1. ако је ималац потврде о типу изјавио да нема техничких примедба на податке који су поднети према тачки 21A.93 овог прилога, и

2. ако се ималац потврде о типу сагласио да ће сарађивати са имаоцем додатне потврде о типу, да би се обезбедило испуњавање свих обавеза везаних за континуирану пловидбеност промењеног производа, према тач. 21A.44 и 21A.118А овог прилога.

21A.116 Преносивост

Додатна потврда о типу може да се пренесе само на правно или физичко лице које је способно да преузме обавезе из тачке 21A.118А овог прилога и које је ради тога доказало своју оспособљеност по мерилима из тачке 21A.112Б овог прилога.

21A.117 Промене оног дела производа за који важи додатна потврда о типу

(а) Мање промене оног дела производа за који важи додатна потврда о типу класификују се и одобравају према Одељку Д овог прилога.

(б) Већа промена оног дела производа за који важи додатна потврда о типу одобрава се као нова додатна потврда о типу, према овом одељку.

(ц) Одступајући од става (б) ове тачке, већа промена оног дела производа за који важи додатна потврда о типу, ако је предложи сам ималац додатне потврде о типу, може да се одобри путем промене постојеће додатне потврде о типу.

21A.118A Обавезе

Ималац додатне потврде о типу мора да преузме обавезе:

1. прописане у тач. 21A.3, 21A.3Б, 21A.4, 21A.105, 21A.119 и 21A.120 овог прилога;
2. које произлазе из сарадње са имаоцем потврде о типу према тачки 21A.115(ц)(2) овог прилога и да у те сврхе настави да испуњава услове из тачке 21A.112Б овог прилога;

21A.118Б Важење додатне потврде о типу

(а) Додатна потврда о типу издаје се на неограничено време. Она остаје да важи под условом:

1. да ималац додатне потврде о типу остане усклађен са овим правилником;
2. да се ималац додатне потврде о типу не одрекне од потврде или да потврда није стављена ван снаге.

(б) После одрицања или стављања ван снаге, додатна потврда о типу враћа се Директорату.

21A.119 Приручници

Ималац додатне потврде о типу израђује, чува и ажурира оригинале приручника које захтевају важећа основа за сертификацију типа и захтеви за заштиту животне средине за производ, а који обухватају неопходне промене уведене додатном потврдом о типу и Директорату, на његов захтев, доставља њихове копије.

21A.120 Упутства за континуирану пловидбеност

(а) Ималац додатне потврде о типу за ваздухоплов, мотор или елису доставља најмање један комплет одговарајућих варијанти упутстава за континуирану пловидбеност, припремљених према важећој основи за сертификацију типа, свим познатим власницима једног или више ваздухоплова, мотора или елисе чија су својства наведена у додатној потврди о типу, при испоруци или при издавању прве потврде о пловидбености за предметни ваздухоплов, шта наступи касније, а после тога наведене варијанте упутстава, на захтев, чини доступним сваком лицу које мора да испуни било који услов из ових упутстава. Неки приручници или делови варијанти упутстава за континуирану пловидбеност који се односе на ремонт (обнову) или друге велике радове одржавања могу да постану доступни и касније, кад се производ пусти у употребу, али морају да постану доступни пре него што било који производ достигне одговарајућу старосну границу или оствари прописане сате/циклусе рада.

(б) Поред тога, промене наведених варијанти упутстава за континуирану пловидбеност стављају се на располагање свим познатим оператерима производа на које се односи додатна потврда о типу и, на захтев, свим лицима која морају да се ускладе са било којим од наведених упутстава. Директорату се подноси програм у којем је приказано

на који начин се расподељују промене варијанти упутстава за континуирану пловидбеност.

ОДЕЉАК Ф ПРОИЗВОДЊА БЕЗ ДОЗВОЛЕ ЗА ОБАВЉАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21A.121 Област примене

(а) Овај одељак уређује поступак по коме се доказује усклађеност са важећим пројектним подацима за производ, део и уређај који треба да буде произведен без дозволе за обављање делатности организације за производњу према Одељку Г овог прилога.

(б) Овај одељак ближе уређује и обавезе произвођача производа, делова или уређаја који се производе према овом одељку.

21A.122 Овлашћење за подношење захтева

Свако физичко или правно лице може да поднесе захтев за доказивање усклађености производа, делова или уређаја са овим одељком ако:

(а) има одобрење или поднет захтев за одобрење пројекта ових производа, делова или уређаја, или

(б) је обезбедило потребну усклађеност између производње и пројектовања путем одговарајућег уговора закљученог с подносиоцем захтева за одобрење пројекта или са имаоцем одобрења пројекта.

21A.124 Захтев

(а) Захтев за сагласност за доказивање усклађености производа, дела или уређаја по овом одељку подноси се у облику и на начин који одреди Директорат.

(б) Захтев садржи:

1. доказе који, по потреби, указују:

(i) да издавање дозволе за обављање делатности организације за производњу према Одељку Г овог прилога није сврсисходно; или

(ii) да је сертификација или одобравање производа, дела или уређаја по овом одељку потребна док се не изда дозвола за обављање делатности организације за производњу према Одељку Г овог прилога.

2. Кратак преглед података који су прописани у тачки 21A.125(б) овог прилога.

21A.125 Издавање акта о сагласности

Подносилац захтева је овлашћен да му надлежни орган изда акт о сагласности са доказивањем усклађености појединачних производа, делова и уређаја са овим одељком, пошто:

(а) уведе систем контроле производње који омогућава да сваки производ, део или уређај буде усклађен са важећим пројектним подацима и спреман да се безбедно користи.

(б) изради приручник који садржи:

1. опис система контроле производње који је наведен у ставу (а) ове тачке,

2. опис начина надзора система контроле производње,

3. опис испитивања која се захтевају по тачкама 21A.127 и 21A.128 овог прилога и лична имена лица овлашћених у сврхе примене тачке 21A.130(a) овог прилога;

(ц) докаже да је способан да обезбеди помоћ према тачкама 21A.3 и 21A.129(д) овог прилога.

21A.125Б Налази (*Findings*)

(а) Ако постоји објективан доказ да ималац акта о сагласности не испуњава захтеве из овог правилника, налази се класификују на следећи начин:

1. налаз нивоа 1 јесте свака неусклађеност са овим правилником која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих пројектних података и да утиче на безбедност ваздухоплова;

2. налаз нивоа 2 јесте свака неусклађеност са овим правилником која није класификована као налаз нивоа 1.

(б) Налаз нивоа 3 јесте свака околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из става (а) ове тачке.

(ц) По пријему обавештења о налазима:

1. код налаза нивоа 1, ималац акта о сагласности дужан је да предузме корективне мере које надлежни орган сматра задовољавајућим, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу;

2. код налаза нивоа 2, рок за корективне мере који одређује надлежни орган зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од шест месеци. У неким околностима и зависно од природе налаза, надлежни орган може да продужи шестомесечни рок ако постоји задовољавајући план корективних мера са којим се сагласио.

3. налаз нивоа 3 не захтева од имаоца акта о сагласности хитно предузимање корективних мера.

(д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, надлежни орган може да делимично или потпуно ограничи акт о сагласности, суспендује га или стави ван. Ималац акта о сагласности дужан је да одмах потврди пријем обавештења о ограничењу, суспензији или стављању ван снаге акта о сагласности.

21A.125Ц Важење акта о сагласности

(а) Акт о сагласности издаје се са роком важења који није дужи од једне године. Он важи изузев ако:

1. ималац акта о сагласности не успе да докаже усклађеност с важећим захтевима из овог одељка,

2. постоје докази да ималац акта о сагласности не може да одржи задовољавајућу контролу производње производа, делова или уређаја према споразуму,

3. произвођач више не испуњава захтеве из тачке 21A.122 овог прилога,

4. се ималац одрекне од акта о сагласности или он буде стављен ван снаге или протекне време на које он важи.

(б) После одрицања од акта о сагласности, његовог стављања ван снаге или протекла времена на које важи, акт о сагласности враћа се надлежном органу.

21A.126 Систем контроле производње

(а) Систем контроле производње који се захтева према тачки 21А.125 овог прилога обезбеђује инструменте којима се утврђује да ли су:

1. примљени (улазни) материјал, набављени делови или производи подуговарача који се користе у готовом производу сагласни важећим пројектним подацима;

2. примљени (улазни) материјал и набављени делови или производи подуговарача правилно означени;

3. поступци, производне технике и методе склапања који утичу на квалитет и безбедност готових производа сагласни спецификацијама које је прихватио надлежни орган;

4. промене у пројекту, укључујући замене материјала, одобрене према Одељку Д или Одељку Е овог прилога и прегледане пре уградње у готов производ.

(б) Систем контроле производње који се захтева у тачки 21А.125(а) овог прилога омогућава да:

1. усклађеност делова и поступака с важећим пројектним подацима буде проверавана у оном делу производње у коме могу тачно да се утврде чињенице;

2. материјали који се лако оштећују или кваре буду одговарајуће ускладиштени и заштићени;

3. актуелни пројектни планови буду лако доступни запосленима у производњи и контроли и да се, по потреби, користе;

4. одбачени материјали и делови буду одвојени и означени тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;

5. материјал и делови који су одвојени због одступања од пројектних података или спецификација, а који се узимају у обзир за уградњу у готов производ, буду подвргнути одобреном поступку провере техничке и производне усклађености. Они за које се установи да су употребљиви, означавају се, а ако је потребна њихова прерада или поправка, поново се проверавају. Материјали и делови који у овом поступку буду одбачени одвајају се и означавају тако да се онемогући њихова уградња у готов производ;

6. произвођач одржава евиденцију која настане у оквиру система контроле производње и тако је означава да она може, кад је то остварљиво, да се припише готовом производу или делу и чува је, ради пружања података потребних за обезбеђивање континуиране пловидбености производа.

21А.127 Испитивања: ваздухоплов

(а) Сваки произвођач ваздухоплова произведеног према овом одељку уводи одобрени поступак испитивања на земљи и у лету, као и контролне обрасце, према којима испитује произведени ваздухоплов и процењује његову усклађеност са тачком 21А.125(а) овог прилога.

(б) Сваки поступак производног испитивања укључује најмање следеће:

1. проверу карактеристика управљања, односно руковања ваздухопловом;

2. проверу перформанси у лету (коришћењем стандардних инструмената ваздухоплова);

3. проверу правилног функционисања целе опреме и система ваздухоплова;

4. проверу да ли су инструменти правилно означени и да ли су после пробних летова постављени сви натписи и унети сви потребни приручници;

5. проверу оперативних карактеристика ваздухоплова на земљи;

6. проверу других особина ваздухоплова који се испитује.

21A.128 Испитивања: мотори и елисе

Сваки произвођач мотора и елисе који су произведени према овом одељку спроводи функционално испитивање сваког мотора или елисе променљивог корака, онако како је то наведено у документацији имаоца потврде о типу, да би проверио да ли исправно функционишу у целом опсегу рада из потврде о типу и тако омогућио усклађеност са тачком 21A.125(a) овог прилога.

21A.129 Обавезе произвођача

Сваки произвођач производа, дела или уређаја који су произведени према овом одељку мора да:

- (а) омогући надлежном органу инспекцијски преглед производа, дела или уређаја;
- (б) чува у производним просторијама техничке податке и планове потребне за процену да ли је производ усклађен с пројектним подацима;
- (ц) одржава систем контроле производње који омогућава да сваки производ, део или уређај одговара важећим пројектним подацима и да је у стању да безбедно ради;
- (д) обезбеди помоћ имаоцу потврде о типу, ограничене потврде о типу или имаоцу одобрења пројекта у свим активностима континуиране пловидбености које су повезане са произведеним производима, деловима или уређајима;
- (е) уведе и одржава систем интерног извештавања о догађајима, у интересу безбедности, да би се омогућило прикупљање и процена података о догађајима, ради откривања негативних трендова или отклањања недостатака и издвајања догађаја који се пријављују. Овај систем обухвата процену важних података у вези с догађајима и објављивање повезаних обавештења;
- (ф) 1. извести имаоца потврде о типу, ограничене потврде о типу или имаоца одобрења пројекта о свим случајевима кад је произвођач ставио у промет производе, делове или уређаје за које је касније утврђено одступање од важећих пројектних података и да с њима спроведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбедност;
- 2. извести Директорат о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбедност према подтачки 1. Извештаји се израђују у облику и на начин који одреди Директорат према тачки 21A.3(б)(2) овог прилога;
- 3. ако произвођач ради као добављач друге организације за производњу, он је обавештава о случајевима у којима јој је испоручио производе, делове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података.

21A.130 Изјава о усклађености (*Statement of conformity*)

(а) Сваки произвођач производа, дела или уређаја који су произведени према овом одељку издаје изјаву о усклађености за цео ваздухоплов на обрасцу PC-52 (видети Додатак) или одговарајућу потврду о спремности за употребу за друге производе који нису ваздухоплови и за делове или уређаје. Изјаву о усклађености обавезно потписује овлашћено лице које је на одговорном положају у организацији за производњу.

(б) Изјава о усклађености садржи:

- 1. за сваки производ, део или уређај – изјаву да је сагласан са одобреним пројектним подацима и да је у стању да безбедно ради;
- 2. за сваки ваздухоплов – изјаву да је спроведен поступак испитивања на земљи и у лету према тачки 21A.127(a) овог прилога;

3. за сваки мотор или елису променљивог корака – изјаву да је произвођач спровео завршно функционално испитивање рада мотора или елисе према тачки 21A.128 овог прилога, а за мотор и да је проверио усклађеност с подацима које је добио од имаоца потврде о типу о захтевима везаним за емисије штетних гасова који су важећи на дан производње мотора.

(ц) Сваки произвођач оваквог производа, дела или уређаја мора да поднесе надлежном органу на оверу изјаву о усклађености:

1. при првој промени власника производа, дела или уређаја, или
2. при подношењу првог захтева за издавање потврде о пловидбености ваздухоплова, или
3. при подношењу првог захтева за издавање потврде о спремности за употребу мотора, елисе, дела или уређаја.

(д) Надлежни орган својим потписом оверава изјаву о усклађености ако после провере производа, дела или уређаја утврди да су усклађени с важећим пројектним подацима и да су у стању да безбедно раде.

ОДЕЉАК Г
ДОЗВОЛА ЗА ОБАВЉАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ

21A.131 Област примене

Овај одељак уређује:

(а) поступак по коме се издаје дозвола за обављање делатности организације за производњу оној организацији која докаже да су њени производи, делови и уређаји усклађени с важећим пројектним подацима;

(б) права и обавезе подносилаца захтева за издавање дозволе за обављање делатности организације за производњу и ималаца ове дозволе.

21A.133 Овлашћење за подношење захтева

Свако привредно друштво, друго правно лице или предузетник („организација“) може да захтева издавање дозволе за обављање делатности организације за производњу према овом одељку. Подносилац захтева мора да:

(а) докаже да би, за опредељени обим радова, дозвола издата према овом одељку служила доказивању усклађености са одређеним пројектом;

(б) има одобрење за овако одређени пројекат или поднет захтев за одобрење; или

(ц) обезбеди задовољавајућу усклађеност између производње и пројектовања путем уговора закљученог с подносиоцем захтева за одобрење одређеног пројекта или имаоцем одобрења пројекта.

21A.134 Захтев

Захтев за издавање дозволе за обављање делатности организације за производњу подноси се у облику и на начин који одреди Директорат и садржи кратак преглед података који се захтевају у тачки 21A.143 овог прилога и услове из дозволе који се захтевају у тачки 21A.151 овог прилога.

21A.135 Издавање дозволе за обављање делатности организације за производњу

Организација је овлашћена да јој Директорат изда дозволу за обављање делатности организације за производњу ако докаже да испуњава услове прописане у овом одељку.

21A.139 Систем квалитета

(а) Организација за производњу мора да докаже да је увела и да је способна да одржава систем квалитета. Систем квалитета мора да буде документован. Он омогућава организацији да сваки производ, део или уређај који она или њени партнери произведу или који набави од спољних добављача или подуговарача – буде усклађен с важећим пројектним подацима и у стању да безбедно ради, на основу чега она стиче права предвиђена у тачки 21A.163 овог прилога.

(б) Систем квалитета садржи:

1. у мери која је примерена обиму дозволе, контролне поступке за:

(i) издавање, одобравање или промену докумената,

(ii) ревизију и контролу процене добављача и подуговарача,

- (iii) проверу да ли примљени (улазни) производи, делови, материјали и опрема, укључујући нове елементе или оне које су већ користили купци производа, одговарају важећим пројектним подацима,
- (iv) означавање и праћење,
- (v) производне поступке,
- (vi) прегледе и провере, укључујући пробне летове у току производње,
- (vii) калибрацију алата, монтажних алата и опреме за испитивање,
- (viii) контролу неусклађених позиција,
- (ix) усклађивање пловидбености са подносиоцем захтева за одобравање пројекта или имаоцем одобрења пројекта,
- (x) вођење и одржавање евиденције,
- (xi) оспособљеност и квалификације запослених,
- (xii) издавање докумената о спремности за употребу,
- (xiii) руковање, паковање и складиштење,
- (xiv) интерну проверу квалитета и последичне корективне мере,
- (xv) рад у оквиру услова из дозволе на местима (локацијама) која не спадају у одобрене објекте,
- (xvi) радове који се изводе после окончавања производње а пре испоруке, којима се ваздухоплов одржава да би и даље био у стању да безбедно лети,
- (xvii) издавање дозволе за лет и одобравање повезаних услова за лет.

Контролни поступци морају да садрже одредбе за критичне делове;

2. независну функцију обезбеђивања квалитета ради праћења усклађености са документованим поступцима система квалитета и њихове адекватности. Праћење се заснива на систему повратних информација лицу или групи лица наведених у тачки 21A.145(ц)(2) овог прилога и одговорном руководиоцу наведеном у тачки 21A.145(ц)(1) овог прилога, да би се, по потреби, омогућило предузимање корективних мера.

21A.143 Приручник организације за производњу

(а) Организација подноси Директорату приручник организације за производњу, који садржи следеће податке:

1. изјаву коју је потписао одговорни руководилац организације (*accountable manager*), којом се потврђује да ће организација стално поступати према приручнику организације за производњу и са повезаним приручницима који одређују усклађеност одобрене организације са овим одељком;

2. лична имена и радна места руководиоца које је прихватио надлежни орган према тачки 21A.145(ц)(2) овог прилога;

3. дужности и одговорности руководиоца прописане у тачки 21A.145(ц)(2) овог прилога, и питања која они могу да у име организације непосредно разматрају с надлежним органом;

4. организациону схему која показује ланац одговорности руководиоца како се захтева у тачки 21A.145(ц)(1) и (2) овог прилога;

5. листу сертификационог особља као што је наведено у тачки 21A.145(д) овог прилога;

6. општи опис људских ресурса;

7. општи опис објеката који се налазе на свакој адреси наведеној у дозволи за обављање делатности организације за производњу;

8. општи опис обима радова организације за производњу значајних за услове из дозволе;

9. поступак по коме се надлежни орган обавештава о променама у организацији за производњу;

10. поступак по коме се мења приручник организације;
11. опис система квалитета и поступака према тачки 21А.139(б)(1) овог прилога;
12. листу спољних организација, као што је то наведено тачки у 21А.139(а) овог прилога.

(б) Приручник организације за производњу се мења по потреби, да би опис организације остао ажуран. Копије приручника и његових каснијих промена прослеђују се Директорату.

21А.145 Захтев за издавање дозволе за обављање делатности

Организација за производњу мора, на основу података поднетих према тачки 21А.143 овог прилога, да докаже:

(а) да општи услови за издавање дозволе који се односе на објекте, услове за рад, опрему и алате, поступке и с тим повезане материјале, број и стручност запослених и општа организација омогућавају испуњавање обавеза из тачке 21А.165 овог прилога;

(б) да у вези са свим потребним подацима о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова:

1. организација за производњу прибавља податке од Директората или имаоца потврде о типу или подносиоца захтева за потврду о типу, ограничену потврду о типу или одобрења пројекта, да би проверила усклађеност с важећим пројектним подацима;

2. организација за производњу уводи поступак којим омогућава да се подаци о пловидбености, буци, испуштању горива и емисији издувних гасова правилно интегришу у њену произвођачку документацију;

3. омогућава ажурност података и њихову доступност особљу којем су потребни за обављање њихових послова.

(ц) у вези са руководством и особљем:

1. организација за производњу именује одговорног руководиоца (*accountable manager*), који је одговоран Директорату. Он је у организацији одговоран за то да се целокупна производња одвија према захтеваним стандардима и да организација у свако доба буде усклађена са подацима и поступцима који су наведени у приручнику из тачке 21А.143 овог прилога

2. Организација за производњу именује једно или више лица која обезбеђују да организација буде усклађена са захтевима из овог правилника и одређује обим њихових овлашћења. Ова лица непосредно су подређена одговорном руководиоцу. Именована лица морају да буду у стању да покажу одговарајуће знање, обуку и искуство потребно за испуњавање њихових одговорности;

3. Организација за производњу мора особљу на свим нивоима да изда одговарајућа овлашћења за извршење њихових обавеза како би у организацији постојала потпуна и делотворна усклађеност са захтевима везаним за пловидбеност, буку, испуштање горива и емисије издувних гасова.

(д) у односу на сертификационо особље, тј. особље које је организација за производњу овластила на потписивање докумената који се издају према тачки 21А.163 овог прилога, и у оквиру области и услова из дозволе:

1. сертификационо особље има одговарајуће знање, обуку и искуство за испуњавање додељених одговорности;

2. организација за производњу води евиденцију о свом сертификационом особљу, која садржи појединости о обиму њиховог овлашћења,

3. сертификационо особље мора да добије документ који садржи обим његових овлашћења.

21A.147 Промене у одобреној организацији за производњу

(а) После издавања дозволе за обављање делатности организацији за производњу, Директорат мора да одобри све промене у организацији које су значајне за доказивање њене усклађености или за пловидбеност и елементе повезане са буком, испуштањем горива и емисијом издувних гасова производа, дела или уређаја, а посебно промене у систему квалитета. Захтев за одобравање промене подноси се Директорату у писменом облику, а организација мора пре увођења промене да докаже да ће наставити да обавља делатност према овом одељку.

(б) Директорат одређује услове под којима организација за производњу која је одобрена по овом одељку може да послује у току промена, изузев ако одлучи да спендује њену дозволу за обављање делатности.

21A.148 Промена места

Сматра се да промена места (локације) објеката за производњу одобрене организације за производњу има битан значај и зато у погледу те чињенице организација поступа према тачки 21A.147 овог прилога.

21A.149 Преносивост дозволе за обављање делатности организације за производњу

Изузев услед промене власништва, која се сматра променом у смислу тачке 21A.147 овог прилога, дозвола за обављање делатности организације за производњу није преносива.

21A.151 Услови из дозволе

Условима из дозволе одређује се обим радова и производи или категорије делова и уређаја, или и једно и друго, у вези с којима ималац дозволе може да остварује права према тачки 21A.163 овог прилога.

Ови услови представљају саставни део дозволе за обављање делатности организације за производњу.

21A.153 Промене услова из дозволе

Сваку промену услова из дозволе мора да одобри Директорат. Захтев за промену услова из дозволе подноси се у облику и на начин који одреди Директорат. Подносилац захтева мора да испуни одговарајуће захтеве из овог одељка.

21A.157 Провере

Организација за производњу успоставља инструменте који Директорату омогућавају да спроводи све потребне провере, укључујући и провере партнера или подуговарача, ради утврђивања сталне усклађености са одговарајућим захтевима из овог одељка.

21A.158 Налази (*Findings*)

(а) Ако постоји објективан доказ да ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу не испуњава одговарајуће захтеве из овог правилника, налази се класификују на следећи начин:

1. налаз нивоа 1 јесте свака неусклађеност са овим правилником која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих пројектних података и да утиче на безбедност ваздухоплова;

2. налаз нивоа 2 јесте свака неусклађеност са овим правилником која није класификована као налаз нивоа 1.

(б) Налаз нивоа 3 јесте свака околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из става (а) ове тачке.

(ц) По пријему обавештења о налазима:

1. код налаза нивоа 1, ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу дужан је да предузме корективне мере које Директорат сматра задовољавајућим, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде о налазу.

2. код налаза нивоа 2, рок за корективне мере, који одређује Директорат, зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од шест месеци. У неким околностима и зависно од природе налаза, Директорат може да продужи шестомесечни рок, ако постоји задовољавајући план корективних мера с којим се сагласио.

3. налаз нивоа 3 не захтева хитно предузимање корективних мера.

(д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, Директорат може да, делимично или потпуно, ограничи дозволу за обављање делатности организације за производњу, суспендује је или стави ван снаге. Ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу дужан је да одмах потврди пријем акта о ограничењу, суспензији или стављању ван снаге дозволе за обављање делатности организације за производњу.

21A.159 Важење дозволе

(а) Дозвола за обављање делатности организације за производњу издаје се на неограничено време. Она остаје да важи, изузев ако:

1. организација за производњу не успе да докаже усклађеност са одговарајућим захтевима из овог одељка;

2. ималац дозволе или његов партнер или подуговарач онемогуће Директорат да спроводи провере према тачки 21A.157 овог прилога;

3. постоји доказ да организација за производњу не може да одржи задовољавајућу контролу производње производа, делова или уређаја према издатој дозволи;

4. организација за производњу више не испуњава захтеве из тачке 21A.133 овог прилога;

5. ималац дозволе се одрекне од дозволе или она буде стављена ван снаге.

(б) После одрицања од дозволе или стављања дозволе ван снаге, дозвола за обављање делатности организације за производњу враћа се Директорату.

21A.163 Права

Према условима из дозволе издате према тачки 21A.135 овог прилога, ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу може:

(а) да обавља производне активности према овом правилнику;

(б) да за цели ваздухоплов и после предочавања изјаве о усклађености на обрасцу РС-52 према тачки 21А.174 овог прилога прибави потврду о пловидбености ваздухоплова и потврду о буци без додатног доказивања;

(ц) да за друге производе, делове или уређаје које произведе издаје одговарајућу потврду о спремности за употребу, без додатног доказивања;

(д) да одржава нови ваздухоплов који је произвео и да на обрасцу РС-53 издаје потврду о спремности за употребу у вези с тим одржавањем;

(е) да према поступку, с којим се сагласио надлежни орган, за ваздухоплов који је произвео према одобреном пројекту издаје дозволу за лет према тачки 21А.711(ц) Дела 21, укључујући и одобравање услова лета према тачки 21А.710(б) Дела 21.

21А.165 Обавезе имаоца дозволе за обављање делатности организације за производњу

Ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу мора да:

(а) гарантује да се приручник организације за производњу који је достављен према тачки 21А.143 овог прилога и документи на које се он односи, користе као основни радни документи у организацији;

(б) одржава организацију за производњу у складу са подацима и поступцима који су одобрени у дозволи за обављање делатности организације за производњу;

(ц) 1. утврди да ли је сваки довршени ваздухоплов усклађен с пројектом типа и да ли је у стању да се безбедно користи, пре него што Директорату поднесе изјаву о усклађености, или

2. утврди да ли су други производи, делови или уређаји довршени и усклађени са одобреним пројектним подацима и да ли су у стању да безбедно раде, пре него што изда одговарајућу потврду о спремности за употребу, којом потврђује пловидбеност, а код мотора да утврди, на основу података које добије од имаоца потврде о типу за мотор, да ли је довршени мотор усклађен са одговарајућим захтевима о емисији гасова, важећим на дан кад је мотор произведен, као што је то прописано у тачки 21А.18 овог прилога, да би се потврдила усклађеност емисија, или

3. утврди да ли су други производи, делови или уређаји усклађени с важећим подацима, пре него што изда одговарајућу потврду о спремности за употребу, као потврду о усклађености;

(д) бележи све податке о обављеним радовима;

(е) успостави и одржава систем интерног извештавања о догађајима, у интересу безбедности, да би се омогућило прикупљање и процена података о догађајима, ради откривања негативних трендова, отклањања недостатака и издвајања догађаја који се пријављују. Систем обухвата процену важних података у вези с догађајима и објављивање повезаних информација;

(ф) 1. извести имаоца потврде о типу или имаоца одобрења пројеката о случајевима кад је организација за производњу ставила у промет производе, делове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података и да са њима спроведе испитивања да би се открила она одступања која могу да изазову стање опасно по безбедност;

2. извести Директорат о одступањима која могу да изазову стање опасно по безбедност према подставу 1. Извештаји се израђују у облику и на начин који одреди Директорат према тачки 21А.3(б)(2) овог прилога;

3. ако је ималац дозволе за обављање делатности организације за производњу добављач друге организације за производњу, он њу обавештава о случајевима у којима јој је испоручио производе, делове или уређаје за које је касније утврђено да можда одступају од важећих пројектних података;

(г) обезбеди помоћ имаоцу потврде о типу или имаоцу одобрења пројекта у свим активностима континуиране пловидбености повезаним с произведеним производима, деловима или уређајима;

(х) уведе систем архивирања који обухвата захтеве наложене његовим партнерима, добављачима и подуговарачима и обезбеђује чување података који се користе за доказивање усклађености производа, делова или уређаја. Ови подаци морају да буду доступни надлежном органу и да се одржавају да би се обезбедили подаци потребни за обезбеђивање континуиране пловидбености производа, делова или уређаја;

(и) кад према условима из дозволе издаје потврду о спремности за употребу, пре издавања потврде утврди да ли је довршени ваздухоплов одржаван и да ли је у стању да безбедно ради.

ОДЕЉАК X
ПОТВРДА О ПЛОВИДБЕНОСТИ И ОГРАНИЧЕНА ПОТВРДА О ПЛОВИДБЕНОСТИ

21A.171 Област примене

Овај одељак уређује поступак по коме се издају потврде о пловидбености.

21A.172 Овлашћење за подношење захтева

Свако физичко или правно лице на чије име је ваздухоплов регистрован или треба да буде регистрован у Републици Србији, или његов заступник, може да поднесе захтев за издавање потврде о пловидбености за наведени ваздухоплов према овом одељку.

21A.173 Врсте потврда о пловидбености

Потврде о пловидбености разврставају се на:

- (а) потврде о пловидбености које се издају за ваздухоплове који се уписују у Регистар ваздухоплова;
- (б) потврде о пловидбености које се издају за ваздухоплове који се уписују у Евиденцију летилица (ваздухоплови из Анекса II (ц), (е), (ф), (г) и (ј) Основне уредбе);
- (ц) ограничене потврде о пловидбености.

21A.174 Захтев

(а) Захтев за издавање потврде о пловидбености из тачке 21A.172 овог прилога подноси се у облику и на начин који одреди Директорат.

(б) Захтев за издавање потврде о пловидбености или ограничене потврде о пловидбености садржи:

1. врсту потврде о пловидбености која се захтева;
2. за нови ваздухоплов:
  - (i) изјаву о усклађености (изузев за ваздухоплове који се уписују у Евиденцију ваздухоплова):
    - издату према тачки 21A.163(б) овог прилога, или
    - издату према тачки 21A.130 овог прилога и коју је оверио Директорат, или
    - за увезени ваздухоплов, изјаву о усклађености, издату од сертификованог произвођача, да је ваздухоплов усклађен с пројектом који је изведен према сертификационим захтевима прихватљивим за Директорат.
  - (ii) извештај о маси и равнотежи;
  - (iii) приручник за управљање ваздухопловом,
3. за коришћени ваздухоплов:
  - (i) за увезени ваздухоплов (изузев за ваздухоплове који се уписују у Евиденцију ваздухоплова), изјаву надлежног органа државе у којој је ваздухоплов регистрован, или је био регистрован, о стању пловидбености ваздухоплова у регистру у тренутку преношења,
  - (ii) извештај о маси и равнотежи,
  - (iii) приручник за управљање ваздухопловом,
  - (iv) претходну евиденцију помоћу које се утврђују стандарди производње, промена и одржавања ваздухоплова, укључујући сва ограничења повезана са ограниченом потврдом о пловидбености према тачки 21A.184(ц) овог прилога;

(ц) Ако друкчије није договорено, изјава из подставова (б)(2)(i) и (б)(3)(i) даје се најкасније 60 дана пре представљања ваздухоплова Директорату.

21A.175 Језик

Приручници, плочице с натписима, спискови (листе), ознаке инструмената и друге неопходне информације које захтевају сертификациони захтеви могу да буду написане на српском језику, енглеском језику или двојезично – на српском и енглеском језику.

21A.177 Измене и допуне

Потврду о пловидбености може да измени и допуни само Директорат.

21A.179 Преносивост и поновно издавање

Ако се мења власник ваздухоплова, а ваздухоплов остаје у домаћем регистру, потврда о пловидбености или ограничена потврда о пловидбености која је усклађена са ограниченом потврдом о типу, преноси се заједно с ваздухопловом;

21A.180 Инспекцијски преглед

Ималац потврде о пловидбености дужан је да надлежном органу, на његов захтев, омогући ради инспекцијског прегледа приступ ваздухоплову за који је издата потврда о пловидбености.

21A.181 Важење потврде

(а) Потврда о пловидбености издаје се на неодређено време под условом:

1. да је усклађена с важећим пројектом типа и захтевима за континуирану пловидбеност,
2. да ваздухоплов остаје у истом регистру,
3. да потврда о типу или ограничена потврда о типу на основу којих је издата, није претходно стављена ван снаге на основу тачке 21A.51 овог правилника или тачке 21A.51 Дела-21.
4. да се ималац потврде о пловидбености није одрекао од исте.

Кад издаје потврду о пловидбености, Директорат издаје и прву потврду о провери пловидбености која важи 12 месеци.

(б) После одрицања или стављања ван снаге, потврда о пловидбености се враћа Директорату.

(ц) Директорат одмах суспендује или ставља ван снаге потврду о пловидбености, ако се покаже да није испуњен неки од услова из тачке 21A.181(а) овог прилога.

21A.182 Идентификација ваздухоплова

Сваки подносилац захтева за издавање потврде о пловидбености по овом одељку мора да докаже да је његов ваздухоплов идентификован сходно Одељку Q Дела-21.

21A.183 Издавање потврде о пловидбености

Директорат издаје потврду о пловидбености после основног прегледа ваздухоплова, и то за:

1. нови ваздухоплов:

(i) после подношења документације која се захтева у тачки 21A.174(б)(2) овог прилога;

(ii) ако је ваздухоплов усклађен са одобреним пројектом и безбедан за коришћење.

2. коришћени ваздухоплов:

(i) после подношења документације која се захтева у тачки 21A.174(б)(3) овог прилога и којом се доказује да је ваздухоплов усклађен са пројектом типа одобреним према потврди о типу или додатној потврди о типу, променом или поправком одобреној према овом правилнику или Делу-21 (*Part-21*), као и са одговарајућим налозима за пловидбеност;

(ii) ако је ваздухоплов усклађен са одобреним пројектом и безбедан за коришћење.

21A.184 Издавање ограничене потврде о пловидбености

(a) Директорат издаје ограничену потврду о пловидбености после основног прегледа ваздухоплова, и то за:

1. нови ваздухоплов, после подношења документације која се захтева у тачки 21A.174(б)(2) овог прилога и која доказује да је ваздухоплов усклађен с пројектом који је Директорат одобрио према ограниченој потврди о типу, или да је усклађен са посебним сертификационим захтевима и да је безбедан за коришћење;

2. коришћени ваздухоплов:

(i) после подношења документације која се захтева у тачки 21A.174(б)(3) овог прилога и којом се доказује:

– да је ваздухоплов усклађен с пројектом који је Директорат одобрио према ограниченој потврди о типу или према посебним сертификационим захтевима,

– да се поштују налози за пловидбеност,

(ii) ако се Директорат увери да је ваздухоплов усклађен са одобреним пројектом и безбедан за коришћење.

(б) Ограничења за коришћење повезана су са ограниченом потврдом о пловидбености и обухватају и ограничења у коришћењу ваздушног простора која су потребна, како би се водило рачуна о одступањима од основних захтева за пловидбеност садржаних у Основној уредби.

ОДЕЉАК И ПОТВРДА О БУЦИ

Сходно се примењују одредбе Одељка И из Дела-21.

ОДЕЉАК Ј ДОЗВОЛА ЗА ОБАВЉАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОЈЕКТОВАЊЕ

21A.231 Област примене

Овај одељак уређује поступак по коме се издаје дозвола за обављање делатности организације за пројектовање и ближе одређују права и обавезе подносиоца захтева за издавање дозволе и имаоца дозволе.

21A.233 Овлашћење за подношење захтева

Свако физичко или правно лице („организација“) има право да поднесе захтев за издавање дозволе за обављање делатности организације за пројектовање према овом одељку:

- (а) сагласно тач. 21A.14, 21A.112Б, 21A.432Б овог прилога; или
- (б) за одобравање пројекта мањих промена или мањих поправки, ако је то неопходно за остваривања права из тачке 21A.263 овог прилога.

21A.234 Захтев

Захтев за издавање дозволе за обављање делатности организације за пројектовање подноси се у облику и на начин који одреди Директорат и садржи кратак преглед података који се захтевају у тачки 21A.243 овог прилога и услове из дозволе који се захтевају у тачки 21A.251 овог прилога.

21A.235 Издавање дозволе за обављање делатности организације за пројектовање

Организација за пројектовање која докаже да је усклађена са захтевима из овог одељка има право да јој Директорат изда дозволу за обављање делатности организације за пројектовање.

21A.239 Систем обезбеђења пројекта

(а) Организација за пројектовање мора да докаже да је увела систем обезбеђења пројекта којим се контролишу и надзиру пројекти и промене пројектата производа, делова и уређаја који су обухваћени захтевом и да је способна да одржава систем обезбеђења пројекта. Систем обезбеђења пројекта омогућава организацији:

1. да су пројекти производа, делова и уређаја или промене пројектата усклађени с важећим основама за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине,
2. да правилно испуњава своје обавезе према:
  - (i) одговарајућим одредбама овог правилника;
  - (ii) условима из дозволе, издатим према тачки 21A.251 овог прилога;
3. да независно прати усклађеност с документованим поступцима система и њихову адекватност. Праћење подразумева систем повратних информација за лице или групу лица која су одговорна за предузимање корективних мера.

(б) Систем обезбеђења пројекта садржи независну функцију провере доказивања усклађености на основу које организација упућује Директорату изјаве о усклађености и с њима повезане документе.

(ц) Организација за пројектовање одређује начин на који систем обезбеђења пројекта процењује прихватљивост пројекта делова или уређаја које су пројектовали

партнери или подуговарачи или извршавање задатака, по методама одређеним у писаним поступцима.

21A.243 Подаци

(а) Организација за пројектовање прослеђује Директорату приручник који, непосредно или путем упућивања, описује организацију, важне поступке и производе или промене производа које треба пројектовати.

(б) Ако су било које делове, уређаје или било које промене производа пројектовале партнерске организације или подуговарачи, приручник садржи изјаву о томе како организација за пројектовање обезбеђује усклађеност свих делова и уређаја која се захтева у тачки 21A.239(б) овог прилога и садржи, непосредно или путем упућивања, описе и податке о делатностима пројектовања и организацији ових партнера или подуговарача.

(ц) Приручник се мења по потреби, да би опис организације остао ажуран. Копије његових промена прослеђују се Директорату.

(д) Организација за пројектовање доставља изјаву о квалификацијама и искуству руководећег особља у организацији и других лица која су одговорна за доношење одлука које утичу на пловидбеност и заштиту животне средине.

21A.245 Захтев за издавање дозволе за обављање делатности

Организација за пројектовање мора, на основу података прослеђених према тачки 21A.243 овог прилога да, поред усклађености са захтевима из тачке 21A.239 овог прилога, докаже да:

(а) у свим техничким одељењима има довољно особља са потребним квалификацијама и одговарајућим овлашћењима за испуњавање њима поверених обавеза и да то, заједно са простором, инфраструктуром и опремом, омогућава особљу да остваре циљеве у вези са пловидбеношћу, буком, испуштањем горива и емисијом издувних гасова производа;

(б) између одељења и унутар одељења постоји потпуна и делотворна усклађеност са захтевима везаним за пловидбеност и заштиту животне средине.

21A.247 Промене система обезбеђења пројекта

После издавања дозволе за обављање делатности организацији за пројектовање Директорат мора да одобри сваку промену система обезбеђења пројекта, која је значајна за доказивање усклађености или за пловидбеност и заштиту животне средине у вези с производом. Захтев за одобрење промене подноси се у писаном облику Директорату, коме организација за пројектовање доказује, на основу предложених промена приручника и пре него што се промене уведу, да ће и после увођења промена наставити да ради према овом одељку.

21A.249 Преносивост

Изузев услед промене власништва, за коју се сматра да има битан значај у смислу тачке 21A.247 овог прилога, дозвола за обављање делатности организације за пројектовање није преносива.

21A.251 Услови из дозволе

Услови из дозволе одређују врсте пројектовања, категорије производа, делова и уређаја за које организација за пројектовање има дозволу за обављање делатности и функције и обавезе које су обухваћени дозволом организације, а односе се на пловидбеност и карактеристике буке, испуштање горива и емисије издувних гасова. Ако дозвола за обављање делатности организације за пројектовање обухвата сертификацију типа за помоћни уређај за напајање услови из дозволе садрже и списак производа или помоћних уређаја за напајање. Ови услови издају се као део дозволе за обављање делатности организације за пројектовање.

21A.253 Промене услова из дозволе

Сваку промену услова из дозволе мора да одобри Директорат. Захтев за промену услова из дозволе подноси се у облику и на начин који одреди Директорат. Организација за пројектовање мора да испуни одговарајуће захтеве из овог одељка.

21A.257 Провере

(а) Организација за пројектовање успоставља инструменте који омогућавају Директорату да спроведе све потребне провере, укључујући и провере партнера и подуговарача, ради утврђивања усклађености и сталне усклађености са одговарајућим захтевима из овог одељка.

(б) Организација за пројектовање ће омогућити Директорату да прегледа све извештаје и спроведе сваку проверу, да обави пробни лет или да му присуствује или да спроведе испитивање на земљи или да му присуствује, ради проверавања важења изјава о усклађености коју је подносилац захтева поднео по тачки 21A.239(б) овог прилога.

21A.258 Налази (*Findings*)

(а) Ако постоји објективан доказ да ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање не испуњава одговарајуће захтеве из овог правилника, налази се класификују на следећи начин:

1. налаз нивоа 1 јесте свака неусклађеност са овим правилником која може да доведе до неконтролисаног одступања од важећих захтева и да утиче на безбедност ваздухоплова;

2. налаз нивоа 2 јесте свака неусклађеност са овим правилником која није класификована као налаз нивоа 1.

(б) Налаз нивоа 3 јесте свака околност која према објективним доказима садржи могуће проблеме који би могли да доведу до неусклађености из става (а) ове тачке.

(ц) По пријему акта о налазима:

1. код налаза нивоа 1, ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање дужан је да предузме корективне мере које Директорат сматра задовољавајућим, у року који није дужи од 21 радног дана од пријема писмене потврде налаза;

2. код налаза нивоа 2, рок за корективне мере који одређује Директорат зависи од природе налаза, али првобитно не може бити дужи од шест месеци. У неким околностима

и зависно од природе налаза, Директорат може да продужи шестомесечни рок ако постоји задовољавајући план корективних мера с којим се сагласио;

3. налаз нивоа 3 не захтева хитно предузимање корективних мера.

(д) Код налаза нивоа 1 и нивоа 2, Директорат може да делимично или потпуно суспендује или стави ван снаге дозволу за обављање делатности организације за пројектовање. Ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање дужан је да благовремено потврди пријем акта о суспензији или стављању ван снаге дозволе.

21А.259 Важење дозволе за обављање делатности

(а) Дозвола за обављање делатности организације за пројектовање издаје се на неограничено време. Она остаје да важи изузев ако:

1. организација за пројектовање не успе да докаже усклађеност са одговарајућим захтевима овог одељка;

2. ималац дозволе или његов партнер или подуговарач онемогући Директорат да спроведе провере према тачки 21А.257 овог прилога;

3. постоји доказ да систем обезбеђења пројекта не може да одржи задовољавајућу контролу и надзор пројектата производа или њихових промена према издатом одобрењу;

4. ималац се одрекне од дозволе или она буде стављена ван снаге.

(б) По одрицању од дозволе или стављању дозволе ван снаге, дозвола за обављање делатности организације за пројектовање враћа се Директорату.

21А.263 Права имаоца дозволе

(а) Ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање има право да се бави пројектовањем према овом правилнику, у границама дозволе.

(б) Уз уважавање захтева садржаних у тачки 21А.257(б) овог прилога, Директорат без даље провере прихвата следећа документа о усклађености, која подносилац захтева приложи ради стицања:

1. одобрења услова лета које је потребно за издавање дозволе за лет; или

2. потврде о типу или одобрења за веће промене пројекта типа; или

3. додатне потврде о типу;

4. одобрења пројекта већих поправки.

(ц) Ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање има право да у оквиру услова из дозволе и према примереним поступцима система обезбеђења пројекта:

1. класификује промене пројекта типа и поправки на „веће“ и „мање“;

2. одобрава мање промене пројекта типа и мање поправки;

3. објави податке и упутства која садрже следећу изјаву: „Техничка садржина овог документа одобрена је на основу дозволе за обављање делатности организације за пројектовање бр. коју је издао Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије.“;

4. одобрава промене докумената у приручнику за управљање ваздухопловом и да наведене промене издаје уз следећу изјаву: „Промена бр. xx у приручнику за управљање ваздухопловом реф. ууу одобрена је на основу дозволе за обављање делатности

организације за пројектовање бр. коју је издао Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије.“;

5. одобрава пројекте већих поправки производа за које има потврду о типу или додатну потврду о типу;

6. одобрава услове под којима може да се изда дозвола за лет, сходно тачки 21А.710(а)(2) Дела 21,

(i) изузев за прве летове

– новог типа ваздухоплова, или

– ваздухоплова на коме је спроведена промена која се сматра или би могла да се сматра као значајна већа промена или знатна промена додатне потврде о типу, или

– ваздухоплова чије летне карактеристике и/или управљање јесу знатно промењени;

(ii) изузев за дозволе за лет које се издају у сврхе наведене у Делу 21, тачка 21А.701(а)(15);

7. изда дозволу за лет сходно Делу 21, тачка 21А.711(б), за ваздухоплов који је сам пројектовао или променио, надзире конфигурацију ваздухоплова и потврђује усклађеност с условима пројекта који су одобрени за лет.

21А.265 Обавезе имаоца дозволе

Ималац дозволе за обављање делатности организације за пројектовање дужан је да:

(а) одржава приручник сагласно систему обезбеђења пројекта;

(б) омогући да се приручник користи као основни радни документ у организацији;

(ц) докаже да су пројекти производа или њихове промене односно поправке, сагласни важећим захтевима и да немају ниједан елемент који би утицао на њихову безбедност;

(д) изузев код мањих промена или поправки одобрених према правима из тачке 21А.263 овог прилога, Директорату обезбеди изјаве и с њима повезану документацију којима се потврђује усклађеност са ставом (ц) ове тачке;

(е) Директорату проследи податке или упутства у вези са захтеваним мерама према тачки 21А.3Б овог прилога;

(ф) где је то примерено, сагласно правима из тачке 21А.263(ц)(б) овог прилога, одреди услове под којима може да се изда дозвола за лет.

ОДЕЉАК К ДЕЛОВИ И УРЕЂАЈИ

Сходно се примењују одредбе Одељка К из Дела-21.

(ОДЕЉАК Л - НЕ ПРИМЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЕЉАК М ПОПРАВКЕ

21А.431 Област примене

(а) Овим одељком уређује се поступак по коме се одобрава пројекат поправки и ближе одређују права и обавезе подносилаца захтева и ималаца одобрења.

(б) „Поправка“ значи уклањање оштећења и/или враћање у стање пловидбености производа, делова или уређаја које је произвођач претходно већ пустио у употребу.

(ц) Уклањање оштећења заменом делова или уређаја без дораде пројекта поправки сматра се одржавањем и не подлеже одобрењу према овом одељку.

21А.432 Овлашћење за подношење захтева

(а) Свако физичко или правно лице које докаже или је у поступку доказивања своје оспособљености према тачки 21А.432Б овог прилога, има право да поднесе захтев за одобравање пројекта већих поправки према условима из овог одељка.

(б) Свако физичко или правно лице има право да поднесе захтев за одобравање пројекта мањих поправки.

21А.432Б Доказивање оспособљености

(а) Подносилац захтева за одобрење пројекта већих поправки доказује своју оспособљеност поседовањем дозволе за обављање делатности организације за пројектовање коју је издао Директорат према Одељку Ј овог прилога.

(б) Одступајући од става (а) ове тачке, као доказ о оспособљености сматра се и сагласност Директората, дата на предлог подносиоца захтева, за примену поступака којима се утврђују посебна пројектна пракса, ресурси и редослед активности потребних за усклађивање с овим одељком.

21А.433 Пројекат поправки

Подносилац захтева за одобрење пројекта поправки мора да:

1. докаже усклађеност са основом за сертификацију типа и захтевима за заштиту животне средине на које се позива потврда о типу или додатна потврда о типу или са оним захтевима који важе на дан подношења захтева (за одобрење пројекта поправки), уз све промене сертификационих захтева или посебних услова које Директорат сматра потребним за успостављање нивоа безбедности који одговара нивоу безбедности из основа за сертификацију типа на које се потврда о типу или додатна потврда о типу позива;

2. предочи све потребне суштинске податке, на захтев Директората;

3. изда изјаву да постоји усклађеност са сертификационим захтевима и захтевима за заштиту животне средине из подтачке 1. ове тачке.

21А.435 Класификација поправки

(а) Поправка може бити „већа” или „мања”. Класификација се врши према мерилима из тачке 21А.91 овог прилога за промену пројекта типа.

(б) Као „већу” или „мању” поправку према ставу (а) ове тачке класификује:

1. Директорат; или

2. било која одговарајуће одобрена организација за пројектовање, према поступку с којим се сагласио Директорат.

21A.437 Издавање одобрења пројекта поправки

Пошто се изда изјава и докаже да је пројекат поправки усклађен са важећим сертификационим захтевима и захтевима за заштиту животне средине из тачке 21A.433 подтачка 1) овог прилога, пројекат одобрава:

- (а) Директорат; или
- (б) одговарајуће одобрена организација која има потврду о типу издату према Делу 21 или према овом правилнику, додатну потврду о типу издату према Делу 21 или према овом правилнику према поступку с којим се сагласи Директорат; или
- (ц) одобрена организација за пројектовање, према поступку с којим се сагласио Директорат – али само за мање поправке.

21A.439 Производња делова за поправку

Делови и уређаји који се користе за поправке производе се према производним подацима који се заснивају на потребним подацима о пројекту које одреди ималац одобрења пројекта поправки:

- (а) према Одељку Ф овог прилога; или
- (б) производи их одговарајуће одобрена организација према Одељку Г овог прилога; или
- (ц) производи их одговарајуће одобрена организација за одржавање.

21A.441 Извођење поправке

(а) Поправку изводи одговарајуће одобрена организација за одржавање или одговарајуће одобрена организација за производњу према Одељку Г овог прилога, сагласно правима из тачке 21A.163 овог прилога.

(б) Организација за пројектовање предаје потребна упутства за уградњу организацији која изводи поправку.

21A.443 Ограничења

Пројекат поправки може да се одобри уз ограничења и у том случају одобрење пројекта поправки садржи сва потребна упутства и ограничења. Ималац одобрења пројекта поправки преноси ова упутства и ограничења извођачу, према поступку с којим се сагласи Директорат.

21A.445 Непоправљива оштећења

(а) Кад се оштећени производ, део или уређај не поправи, а није обухваћен претходно одобреним подацима, процену последица оштећења по његову пловидбеност може да обави само:

1. Директорат; или
2. одговарајуће одобрена организација за пројектовање, према поступку с којим се сагласио Директорат.

Сва потребна ограничења обрађују се према поступцима из тачке 21A.443 овог прилога.

(б) Ако организација која процењује штету према ставу (а) ове тачке није ни Директорат, ни ималац потврде о типу, нити ималац додатне потврде о типу, она мора да

докаже основаност података на којима заснива процену штете коришћењем сопствених ресурса или у договору са имаоцем потврде о типу или додатне потврде о типу или, по потреби, са произвођачем.

21A.447 Вођење евиденције

Поводом сваке поправке, све значајне податке о пројекту, планове, извештаје о испитивању, упутства и ограничења, која евентуално могу да се издају према тачки 21A.443 овог прилога, доказе о класификацији и доказе о одобрењу пројекта:

- (а) ималац одобрења пројекта поправке мора да стави на располагање Директорату;
- (б) ималац одобрења пројекта поправке мора да чува ради омогућавања података који су потребни за обезбеђивање континуиране пловидбености поправљених производа, делова и уређаја.

21A.449 Упутства за континуирану пловидбеност

(а) Ималац одобрења пројекта поправки доставља сваком кориснику (оператеру) ваздухоплова у који је уграђена поправка најмање један комплет ових промењених упутстава за континуирану пловидбеност који произлази из пројекта поправки, укључујући описне податке и упутства за реализацију, припремљен према важећим захтевима. Поправљени производ, део или уређај може да се пусти у употребу пре него што се промене упутства, али само на ограничено време и уз сагласност Директората. Промењена упутства морају да буду доступна и другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промењених упутстава, на њихов захтев. Неки приручници или делови промењених упутстава за континуирану пловидбеност који обрађују ремонт (обнову) или друге облике великих радова одржавања, могу да се ставе на располагање касније, пошто производ буде пуштен у употребу, али морају да буду доступни пре него што било који производ достигне одговарајућу старост или сате/циклусе лета.

(б) Ако упутства за континуирану пловидбеност ажурира ималац одобрења пројекта поправке, пошто је поправка прва одобрена, ови ажурирани подаци достављају се сваком кориснику и, на њихов захтев, и свим другим лицима која морају да се ускладе са било којим условом из промењених упутстава. Директорату се упућује програм у коме се приказује како се раздељују ажуриране промене упутстава за континуирану пловидбеност.

21A.451 Обавезе

- (а) Сваки ималац одобрења пројекта веће поправке мора да:
  - 1. преузме обавезе:
    - (i) наведене у тач. 21A.3, 21A.3Б, 21A.4, 21A.439, 21A.441, 21A.443, 21A.447 и 21A.449 овог прилога;
    - (ii) које су обухваћене сарадњом са имаоцем потврде о типу или додатне потврде о типу, или и с једним и с другим, према тачки 21A.433 овог прилога;
  - 2. наведе ознаке, према Делу 21, тачка 21A.804(а).
- (б) Изузев за имаоце потврде о типу на које се примењује тачка 21A.44 овог прилога, ималац одобрења пројекта мање поправке мора да:
  - 1. преузме обавезе из тач. 21A.4, 21A.447 и 21A.449 овог прилога;
  - 2. наведе ознаке, према Делу 21, тачка 21A.804(а).

(ОДЕЉАК Н – НЕ ПРИМЕЊУЈЕ СЕ)
(ОДЕЉАК О – НЕ ПРИМЕЊУЈЕ СЕ)

ОДЕЉАК П
ДОЗВОЛА ЗА ЛЕТ

Сходно се примењују одредбе Одељка П из Дела-21.

ОДЕЉАК Q
ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, ДЕЛОВА И УРЕЂАЈА

Сходно се примењују одредбе Одељка Q из Дела-21.

Додаци

Додатак 1 – образац РС-24	Потврда о пловидбености ваздухоплова
Додатак 2 – образац РС-25	Ограничена потврда о пловидбености ваздухоплова
Додатак 3 – образац РС-24а	Потврда о провери пловидбености
Додатак 4 – образац РС-52	Изјава о усклађености ваздухоплова
Додатак 5 – образац РС-53	Потврда о спремности за употребу ваздухоплова
Додатак 6 – образац РС-55	Дозвола за обављање делатности организације за производњу
Додатак 7 – образац РС-83	Дозвола за обављање делатности организације за пројектовање
Додатак 8 – образац РС-91	Додатна потврда о типу
Додатак 9 – образац РС-90	Потврда о типу

**ПОТВРДА О ПЛОВИДБЕНОСТИ
CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS**

Број улошка у Регистру ваздухоплова /Евиденцији ваздухоплова <i>Aircraft Register, Insert number</i>		 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA	Примењена правила о пловидбености <i>Airworthiness Code</i>
1. Државна припадност и ознака регистрације <i>Nationality and Registration marks</i>	2. Произвођач, назив, тип и модел ваздухоплова <i>Manufacturer and Manufacturer's designation of aircraft</i>	3. Серијски број ваздухоплова <i>Aircraft serial number</i>	
4. Категорије <i>Categories</i>			
5. Ова потврда о пловидбености ваздухоплова издата је у складу са Анексом 8 уз Конвенцију о међународном цивилном ваздухопловству (Чикаго, 1944.), чланом 158. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, број 73/10) и прописима донетим на основу тог закона, и њом се потврђује да наведени ваздухоплов испуњава услове пловидбености ако се користи и одржава у складу са Законом о ваздушном саобраћају и прописима донетим на основу тог закона, као и према одобреном приручнику за управљање ваздухопловом и програму техничког одржавања. <i>This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to Annex 8 to the Convention on International Civil Aviation (Chicago, 1944), Article 158 of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No 73/10) and regulations adopted on the basis of that Law, and it certifies that the mentioned aircraft is considered airworthy if operated and maintained in accordance with the Air Transport Law and related regulations, as well as the Approved Aircraft Flight Manual and Maintenance Program.</i>			
Ограничења/напомене <i>Limitations/Remark:</i>			
Датум издавања: <i>Date of issue:</i>		Потпис: <i>Signature:</i>	
6. Ова потврда о пловидбености важи док је Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије не стави ван снаге. <i>This Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia.</i> Овој потврди прилаже се важећа потврда о провери пловидбености. <i>A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this Certificate</i>			

Ова потврда налази се у ваздухоплову за време свих летова

Додатак 2 - Образац РС-25

ОГРАНИЧЕНА ПОТВРДА О ПЛОВИДБЕНОСТИ
RESTRICTED CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS

Број улошка у Регистру ваздухоплова /Евиденцији ваздухоплова <i>Aircraft Register,</i> <i>Insert number</i>		 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA	Примењена правила о пловидбености <i>Airworthiness Code</i>
1. Државна припадност и ознака регистрације <i>Nationality and Registration marks</i>	2. Произвођач, назив, тип и модел ваздухоплова <i>Manufacturer and Manufacturer's designation of aircraft</i>	3. Серијски број ваздухоплова <i>Aircraft serial number</i>	
4. Категорије <i>Categories</i>			
5. Ова потврда о пловидбености ваздухоплова издата је у складу са Анексом 8 уз Конвенцију о међународном цивилном ваздухопловству (Чикаго, 1944.), чланом 158. Закона ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10) и прописима донетим на основу тог закона и њом се потврђује да наведени ваздухоплов испуњава услове пловидбености ако се користи и одржава у складу са Законом о ваздушном саобраћају и прописима донетим на основу тог закона, као и према одобреном приручнику за управљање ваздухопловом и програму техничког одржавања. <i>This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to Annex 8 to the Convention on International Civil Aviation (Chicago, 1944), Article 158 of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No 73/10) and regulations adopted on the basis of that Law, and it certifies that the mentioned aircraft is considered airworthy if operated and maintained in accordance with the Air Transport Law and related regulations, as well as the Approved Aircraft Flight Manual and Maintenance Program.</i> Поред горе наведеног, важе следећа ограничења: <i>In addition to above, the following restrictions shall apply:</i> Ваздухоплов може да се користи у међународном саобраћају без обзира на горе наведена ограничења. <i>The aircraft may be used in international navigation notwithstanding above restrictions.</i>			
Датум издавања: <i>Date of issue:</i>		Потпис: <i>Signature:</i>	
6. Ова ограничена потврда о пловидбености важи док је Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије не стави ван снаге. <i>This Restricted Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia.</i> Овој потврди прилаже се важећа потврда о провери пловидбености. <i>A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this Certificate.</i>			

Ова потврда налази се у ваздухоплову за време свих летова

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 158. став 3. и члана 160 . Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10), издаје се:

In accordance with Article 158(3) and Article 160 of the Air Transport Law ("Official Gazette of the Republic of Serbia" No 73/10) we hereby issue:

ПОТВРДА О ПРОВЕРИ ПЛОВИДБЕНОСТИ AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE

ППП БРОЈ: _____

ARC REFERENCE: _____

Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије овим потврђује да је ваздухоплов:

The Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby confirms that the aircraft:

Произвођач ваздухоплова: _____

Aircraft manufacturer:

Ознака произвођача: _____

Manufacturer's designation:

Регистрација ваздухоплова: _____

Aircraft registration:

Серијски број ваздухоплова: _____

Aircraft serial number:

пловидбен у време издавања ове потврде.

is considered to be airworthy at the time of the issue.

Датум издавања: _____

Date of issue:

Датум престанка важења: _____

Date of expiry:

Потпис: _____

Signed:

Број овлашћења: _____

Authorisation No.

Додатак 4 - Образац РС-52

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ ВАЗДУХОПЛОВА AIRCRAFT STATEMENT OF CONFORMITY		
1. Назив организације: <i>Organisation:</i>	2. Број изјаве: <i>Statement Ref. No.:</i>	
3. Тип ваздухоплова: <i>Aircraft Type:</i>	4. Број потврде о типу: <i>Type-certificate Refs:</i>	
5. Ознака регистрације ваздухоплова: <i>Aircraft Registration / Mark:</i>	6. Идентификациони број произвођача: <i>Manufacturers Identification No.:</i>	
7. Подаци (мотор/елиса) (*): <i>Engine/Propeller Details:</i>		
8. Модификације и сервис билтени (*): <i>Modifications and/or Service Bulletins</i>		
9. Налози за пловидбеност: <i>Airworthiness Directives:</i>		
10. Одобрена случајна одступања од одобреног пројекта у току производње: <i>Concessions:</i>		
11. Одобрена одступања од одобреног пројекта у току производње (*): <i>Exemptions, Waivers or Derogations:</i>		
12. Напомене: <i>Remarks</i>		
13. Потврда о пловидбености: <i>Certificate of Airworthiness:</i>		
14. Допунски захтеви: <i>Additional Requirements:</i>		
15. Изјава о усклађености: <i>Statement of Conformity</i> Овим се потврђује да ваздухоплов у потпуности одговара одобреном пројекту и подацима датим у рубрикама 7, 8, 9, 10. и 11. Ваздухоплов је способан за безбедан лет. Ваздухоплов је проверен у лету. <i>It is hereby certified that this aircraft confirms fully to the type-certificated design and to the items above in boxes 7, 8, 9, 10 and 11</i> <i>The aircraft is in condition of safe operation.</i> <i>The aircraft has been satisfactorily tested in flight.</i>		
16. Потпис: <i>Signed:</i>	17. Име: <i>Name:</i>	18. Датум (дан/месец/година): <i>Date (d/m/y) :</i>
19. Број дозволе за обављање делатности организације за производњу: <i>Production Organisation Approval Reference:</i>		

Образац РС-52

(*) Обрисати по потреби

Додатак 5 - Образац РС-53

ПОТВРДА О СПРЕМНОСТИ ЗА УПОТРЕБУ ВАЗДУХОПЛОВА
CERTIFICATE OF RELEASE TO SERVICE

[НАЗИВ ОДОБрене ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ]
[APPROVED PRODUCTION ORGANISATION NAME]

Број дозволе за обављање делатности организације за производњу:
Production organisation approval reference:

Потврда о спремности за употребу ваздухоплова издата је у складу са Законом о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10) и прописима донетим на основу тог закона.
Certificate of release to service is issued in accordance with the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No 73/10) and regulations adopted on the basis of that Law .

Ваздухоплов:.....Тип: ..... Број конструктора/регистрација: .....
Aircraft: Type: Constructor No/Registration:

је одржаван као што је наведено у радном налогу број: .....
has been maintained as specified in Work Order:

Кратак опис извршених радова:
Brief description of work performed:

Потврђује се да су наведени радови извршени у складу са Законом о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10) и прописима донетим на основу тог закона и у односу на те радове ваздухоплов се сматра спремним за употребу и способан да безбедно лети.
Certifies that the work specified was carried out in accordance with the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No 73/10) and regulations adopted on the basis of that Law, and in respect to that work the aircraft is considered ready for release to service and therefore is in a condition for safe operation.

Овлашћено лице:
Certifying Staff (name)

Потпис
(Signature):

Место
Location:

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 150. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10) и члана 161. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10), Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје
On the basis of the Article 150 of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No 73/10) and Article 161 of the Law on General Administrative Procedure ("Official Journal of FRY", No 33/97, 31/01 and "Official Gazette of the RS", No 30/10), the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia issues

ДОЗВОЛУ
за обављање делатности организације за производњу
Production Organisation Approval Certificate

БРОЈ:
REFERENCE:

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]
[COMPANY NAME]
Адреса/Address

УСЛОВИ:
CONDITIONS:

1. Ова дозвола је ограничена условима из дозволе, који чине њен саставни део.
This approval is limited to that specified in the enclosed Terms of Approval, and
2. Ова дозвола захтева усаглашеност са поступцима наведеним у приручнику организације за производњу.
This approval requires compliance with the procedures specified in the Production Organisation Exposition, and
3. Ова дозвола важи све док организација за производњу испуњава услове прописане Законом о ваздушном саобраћају и прописима донетим на основу тог закона.
This approval is valid whilst the approved production organisation remains in compliance with the Air Transport Law and regulations adopted on the basis of that Law.

Датум првог издавања: _____
Date of original issue

Датум измене: _____
Date of this revision

Потпис: _____
Signed:

Број измене: _____
Revision No

за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
For the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia:

УСЛОВИ ИЗ ДОЗВОЛЕ
Terms of Approval

Ови услови су саставни део дозволе за обављање делатности организације за производњу, број:
This document is part of Production Organisation Approval No:

Назив организације:
Company name:

Секција 1 ОБИМ РАДОВА:
Section 1. SCOPE OF WORK:

ПРОИЗВОДЊА:
PRODUCTION OF

ПРОИЗВОДИ / КАТЕГОРИЈЕ:
PRODUCTS/CATEGORIES

За детаљнији преглед и ограничења погледати приручник организације за производњу
For details and limitations refer to the Production Organisation Exposition

Секција 2. МЕСТО:
Section 2. LOCATIONS:

Секција 3. ПРАВА:
Section 3. PRIVILEGES:

Наведена права организација за производњу је овлашћена да врши у складу са условима из дозволе и поступцима из приручника, под следећим условима:
Production Organisation is entitled to exercise set forth privileges within its Terms of Approval and in accordance with the procedures of its Production Organisation Exposition, subject to the following:

[задржати само одговарајући текст]:
[keep only applicable text]

Пре одобрења пројекта производа, одговарајућа потврда о спремности за употребу се може издати само у сврху усклађености.
Prior to approval of the design of the product a Authorised Release Certificate may be issued only for conformity purposes.

Изјава о усклађености се не може издати за ваздухоплов који није одобрен.
A Statement of Conformity may not be issued for a non-approved aircraft.

Одржавање се обавља док су испуњени прописани услови, у складу са приручником организације за производњу, Секција xxx:
Maintenance may be performed, until compliance with maintenance regulations is required, in accordance with the Production Organisation Exposition Section xxx :

Дозволе за лет се могу издати у складу са приручником организације за производњу, Секција ууу:
Permits to fly may be issued in accordance with the Production Organisation Exposition Section ууу.

Датум првог издавања: _____
Date of original issue:

Датум измене: _____
Date of revision

Потпис: _____
Signed:

Број измене: _____
Revision No.

за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
for the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia:

Образац РС-55, Дозвола за обављање делатности организације за производњу - Лист Б
Form RS-55, POA Certificate of Approval - Sheet B

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 150. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10) и члана 161. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10), Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје
On the basis of the Article 150 of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No. 73/10) and Article 161 of the Law on General Administrative Procedure ("Official Journal of FRY", No 33/97, 31/01 and "Official Gazette of the RS", No 30/10), the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia issues

ДОЗВОЛУ
за обављање делатности организације за пројектовање
Design Organisation Approval Certificate

БРОЈ: _____
REFERENCE: _____

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]
[COMPANY NAME]
Адреса/Address

као/as a

УСЛОВИ:
CONDITIONS:

1. Ова дозвола је ограничена условима из дозволе, који чине њен саставни део.
This approval is limited to that specified in the enclosed Terms of Approval, and
2. Ова дозвола захтева усаглашеност са поступцима наведеним у приручнику организације за пројектовање.
This approval requires compliance with the procedures specified in the Design Organisation Handbook, and
3. Ова дозвола важи све док организација за пројектовање испуњава услове прописане Законом о ваздушном саобраћају и прописима донетим на основу тог закона.
This approval is valid whilst the approved design organisation remains in compliance with the Air Transport Law and regulations adopted on the basis of that Law.

Датум првог издавања: _____
Date of original issue

Датум измене: _____ Потпис: _____
Date of this issue Signed:

Број измене: _____ за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
Revision No for the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia:

УСЛОВИ ИЗ ДОЗВОЛЕ
Terms of Approval

Ови услови су саставни део дозволе за обављање делатности организације за пројектовање, број:
This document is part of Design Organisation Approval No:

Назив организације:
Company name:

1. ОБИМ РАДОВА:
SCOPE OF APPROVAL:

2. КАТЕГОРИЈЕ ПРОИЗВОДА:
CATEGORIES OF PRODUCTS

3. ЛИСТА ПРОИЗВОДА:
LIST OF PRODUCTS

4. ПРАВА:
PRIVILEGES:

5. ОГРАНИЧЕЊА:
LIMITATIONS

Датум првог издавања: _____
Date of original issue

Датум измене: _____
Date of this issue

Потпис: _____
Signed:

Број измене: _____
Revision No

за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
for the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 154. став 3. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10),
Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје
*On the basis of the Article 154 (3) of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No. 73/10) the Civil
Aviation Directorate of the Republic of Serbia issues*

ДОДАТНУ ПОТВРДУ О ТИПУ
SUPPLEMENTAL TYPE CERTIFICATE

БРОЈ:
REFERENCE:

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]

[COMPANY NAME]

Адреса/Address

Овим се потврђује да је измена пројекта типа производа на који се ова потврда односи, са наведеним ограничењима и условима, усклађена са одговарајућом основом за сертификацију типа и испуњава захтеве за заштиту животне средине када се користи у складу са наведеним ограничењима и условима.
and certifies that the change in the type design for the product listed below with the limitations and conditions specified meets the applicable Type Certification Basis and environmental protection requirements when operated within the conditions and limitations specified below:

Ознака потврде о типу оригиналног производа:
Original Product Type Certificate Number

Ималац потврде о типу: [НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]
Type Certificate Holder [COMPANY NAME]

Модел: а/с
Model

ДЦВ основа за сертификацију
CAD Certification Basis

Опис измене пројекта:
Description of Design Change

Приложена техничка документација:
Associated Technical Documentation

Ограничења:
Limitations

Услови:
Conditions:

Датум издавања:
Date of issue

Потпис: _____
Signed:

за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
for the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia:

Додатак 9 - Образац РС-90

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 154. став 3. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10),
Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје
*In accordance with Article 154(3) of the Air Transport Law ("Official Gazette of the RS", No. 73/10) the Civil
Aviation Directorate of the Republic of Serbia issues*

ПОТВРДУ О ТИПУ
TYPE CERTIFICATE

БРОЈ:
REFERENCE:

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]
[COMPANY NAME]
Адреса/*Address*

Овим се потврђује да је производ на који се ова потврда односи, са наведеним ограничењима и
условима, усклађен са одговарајућом основом за сертификацију типа и испуњава захтеве за заштиту
животне средине када се користи у складу са наведеним ограничењима и условима.
*and certifies that the product listed below with the limitations and conditions specified meets the applicable
Type Certification Basis and environmental protection requirements when operated within the conditions and
limitations specified below:*

Модел: а/с
Model

ДЦВ основа за сертификацију
CAD Certification Basis

Опис пројекта:
Description of Design

Приложена техничка документација:
Associated Technical Documentation

Ограничења:
Limitations

Услови:
Conditions:

Датум издавања:
Date of issue

Потпис: _____
Signed:

за Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
for the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia: